

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра економіки та фінансів підприємства

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Управління оборотними активами підприємства

за матеріалами ДП

«Яс-Експорт-Хуст», Закарпатська обл.

Студента 2 курсу 2 м групи,
спеціальності 051 «Економіка»,
спеціалізації «Економіка
підприємства»

Семчука Владислава
Валерійовича

Науковий керівник –
канд. екон. наук, доцент

Чаюн Ірина
Олександрівна

Гарант освітньої програми
д-р екон. наук, проф.

Блакита Ганна
Владиславівна

Київ 2018

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА	9
1.1. Сутність, класифікація та джерела формування оборотних активів підприємства.....	9
1.2. Формування системи управління оборотними активами підприємства ..	20
1.3. Теоретико-методичні підходи до оцінки ефективності управління оборотними активами на підприємстві.....	31
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ»	40
2.1. Аналіз динаміки, складу та структури оборотних активів підприємства	40
2.2. Оцінка ділової активності підприємства.....	47
2.3. Аналіз основних факторів, що впливають на ефективність використання оборотних активів	51
2.4. Дослідження політики фінансування оборотних активів на підприємстві	58
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ»	65
3.1. Резерви підвищення ефективності використання оборотних активів підприємства.....	65
3.2. Планування потреби підприємства в оборотних активах	72
3.3. Розробка програми фінансування оборотних активів підприємства.....	91
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	97
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	103
ДОДАТКИ	109

АНОТАЦІЯ

Семчук В.В. «Управління оборотними активами підприємства» (за матеріалами ДП «ЯС-ЕКСПОРТ», м. Хуст).

Випускна кваліфікаційна робота за спеціальністю 051 «Економіка», спеціалізація «Економіка підприємства» – Київський національний торговельно-економічний університет – Київ, 2018.

Випускну кваліфікаційну роботу присвячено теоретичним, методичним і практичним аспектам управління оборотними активами підприємства. Представлена робота дозволяє дослідити основні засади, методи та засоби управління оборотними активами підприємства, провести аналіз їх показників та оцінити ефективність управління.

Ключові слова: оборотні активи, ліквідність підприємства, фінансова стійкість.

ABSTRACT

Semchuk V.V. "Substantiation of enterprise needs in attracting bank loans" (based on the materials of SE "YAS-EXPORT", Chust).

Final qualifying paper on the specialty 051 "Economics", specialization "Economy of Enterprise". – Kyiv National University of Trade and Economics. – Kyiv, 2018.

The final qualifying paper is devoted to theoretical, methodological and practical aspects of current assets management of the enterprise. It allows investigating the basic principles, methods and means of current assets management, analyze their indicators and evaluate the effectiveness of management.

Key words: current assets, liquidity of the enterprise, financial stability.

ВСТУП

Актуальність і практична значущість обраної теми роботи. Нині особливого значення для кожного підприємства набуває питання управління оборотними активами, що спонукає науковців і практиків до вирішення існуючих теоретичних і практичних питань у цій сфері.

У більшій мірі це стосується розробки та впровадження в області управління оборотними активами таких підходів, які б дозволили забезпечити стійкий фінансовий стан підприємства, високу кредитоспроможність та інвестиційну привабливість.

На процес формування і використання оборотних активів значний вплив мають політичні, економічні, технічні, соціальні, маркетингові та інші фактори. До таких факторів відносять: фактори, що впливають на потребу підприємства в оборотних активах; фактори, які впливають на «притік» та «відтік» оборотних активів; фактори, від яких залежить організація матеріальних потоків підприємства; фактори, що впливають на формування структури оборотних активів.

Протягом усього періоду трансформації української економіки економісти найбільшу увагу звертали на вплив зовнішніх факторів, недооцінюючи необхідність модернізації внутрішньої системи управління оборотними активами підприємства.

У великій мірі рівень забезпеченості вітчизняних підприємств оборотними активами залежить від соціально-економічного розвитку країни, регіону, який включає розвиток виробничого потенціалу, динаміку обсягів будівництва, виробництва, ступінь сировинної забезпеченості, рівень попиту, соціальний клімат, рівень інвестиційної активності тощо.

Процес формування оборотних активів на рівні підприємств і ефективність їх використання залежить від значної кількості різноманітних факторів, у тому числі макроекономічних і галузевих. Оборотні активи як найбільш мобільна частка активів підприємств є дуже чутливими до загальних

змін в економіці, підйомів і спадів, інфляційних і кризових явищ, що викликає необхідність з'ясування їх стану залежно від динаміки макроекономічних показників.

Оборотні активи для будь-якого підприємства є основним ресурсом для забезпечення його діяльності. Це зумовлюється тим, що від їх кількості, якості та порядку формування залежить рівень розвитку підприємства та країни в цілому. Нині в умовах ринкового розвитку економічних відносин власник підприємства, керівник, головний бухгалтер повинні спрямовувати зусилля на організацію аналітичної роботи на підприємстві як один із основних важелів досягнення ефективності використання оборотних активів, такого як економічний аналіз.

Ступінь розкриття проблеми. Концептуальні основи управління оборотними активами розглядаються в наукових працях вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, котрі зробили значний внесок у дослідження цих проблем. До них відносяться такі вітчизняні вчені, як І. А. Бланк, Ф. Ф. Бутинець, К.В. Измайлова, Г.Г. Кірейцев, В.Ф. Максимова, В.О. Мец, Є. В. Мних, А.М. Поддєрьогін, П.Л. Попович, Г.В. Савицька, М. Г. Чумаченко, А.Д. Шеремет, С.І. Шкарабан та багато інших, а також такі зарубіжні вчені-економісти, як Е. Р. Брігхем, І.В. Зелгавіс, В. В. Ковальов, М.Н. Крейніна, Л.Н. Павлова та ін.

Та все ж існує ряд теоретичних і практичних проблем, які все ще залишаються невирішеними та набувають подальшого розв'язання на рівні підприємств. До них слід віднести: проблеми оцінки ефективності використання оборотних активів та їхніх основних елементів, удосконалення системи їх обліково-методичного забезпечення, нейтралізацію впливу кризових явищ на їхнє формування тощо. У зв'язку з цим обраний напрям досліджень актуальний і має наукову і практичну значущість.

Мета наукової роботи – розробити напрями удосконалення управління оборотними активами ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ».

Основні завдання випускної кваліфікаційної роботи:

- з'ясувати сутність оборотних активів підприємства, основні завдання їх управління;
- привести характеристику складу та структури оборотних активів підприємства;
- дослідити основні етапи розробки політики управління оборотними активами підприємства;
- провести аналіз динаміки, складу та структури оборотних активів підприємства;
- оцінити ділову активність підприємства;
- здійснити аналіз основних факторів, що впливають на ефективність використання оборотних активів;
- дослідити політику фінансування оборотних активів на підприємстві;
- окреслити резерви підвищення ефективності використання оборотних активів підприємства;
- спланувати потребу підприємства в оборотних активах;
- розробити програму фінансування оборотних активів підприємства.

Об'єктом дослідження є процес управління оборотними активами підприємства.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних і практичних питань управління оборотними активами підприємства.

Емпірична база дослідження та його стисла характеристика. ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» працює на ринку понад 15 років (zareestrovano Хустською державною адміністрацією 05.02.2003 року). Підприємство належить до галузі легкої промисловості, сектор економіки – промисловість, виробництво взуття.

Організаційна структура управління ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» має лінійно-функціональну форму організації управління. Основний принцип – розмежування повноважень і відповідальності за функціями та прийняття рішень по вертикалі. Управління в ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» здійснюється

за лінійною схемою, а функціональні підрозділи допомагають лінійним керівникам у вирішенні відповідних управлінських функцій.

На підприємстві в 2017 році спостерігається зростання розміру дебіторської заборгованості, що зумовило зниження коефіцієнта покриття та свідчить про низький рівень платіжної дисципліни та заморожування коштів від покупців у вигляді дебіторської заборгованості. Таким чином, цю проблему слід вирішувати шляхом вдосконалення політики управління дебіторською заборгованістю.

Методи дослідження. Дослідження здійснювалося із застосуванням діалектичного підходу до вивчення системи управління оборотними активами підприємства.

У дослідженні використовувались методи індукції – на етапі збору, систематизації та обробки інформації для проведення дослідження; дедукції – у процесі теоретичного осмислення проблеми; аналізу та синтезу – для поєднання різних складових економічних явищ в єдиному процесі.

Інформаційна база дослідження. При дослідженні використовувалися законодавча й нормативно-правова база України, наукові дослідження провідних вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів з питань економіки, аналізу та контролю, статистична, податкова та фінансова звітність підприємства.

Практичне значення дослідження полягає в розробці системи ефективного управління оборотними коштами ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ», яка може бути використана на інших підприємствах.

Апробація результатів досліджень. За результатами наукового дослідження опублікована стаття у збірнику наукових праць магістрів КНТЕУ «Економіка і фінанси підприємства» (К.: Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. – Ч.1.) на тему «Особливості управління різними видами оборотних активів».

Робота включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. Обсяг випускної кваліфікаційної роботи складає 110

сторінок. Робота містить 31 таблицю, 10 рисунків, 18 формул. Список використаних джерел складається з 72 найменувань.

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність, класифікація та джерела формування оборотних активів підприємства

У процесі здійснення господарської діяльності підприємство має різноманітні види майна в матеріальній і нематеріальній формах. За економічним змістом майно підприємства є його активами.

Поняття оборотні активи з'явилося в економічній літературі приблизно з початку минулого століття. Термін «оборотні активи» трактується по різному, залежно від етапів розвитку економіки. В умовах адміністративно-командної системи більш поширеним було поняття «оборотні кошти». Розуміння сутності та функцій оборотних коштів було в той час одноманітним. Основною функцією вважалось розрахунково-платіжне обслуговування кругообігу коштів, фінансування поточних витрат підприємства. До складу оборотних коштів включали грошові суми, які необхідні для купівлі матеріалів, сировини, на заробітну плату виробничому й адміністративному персоналу, на сплату податків і інших витрат підприємства, оплачених у поточному періоді [13, с. 42].

Пізніше відбулось привалювання натуральних показників над вартісними при плануванні й аналізі діяльності підприємства. Результатом цього стало те, що початкова та кінцева фаза руху оборотних засобів – платежі – утратила своє першорядне значення та відійшла на другий план, а запаси сировини, матеріалів і готової продукції, незавершене виробництво в натуральному виразі, тобто, по суті, проміжні ланки, набули першорядного значення і стали головним змістом цієї економічної категорії.

Таким чином, оборотні кошти є формою руху вартості, її кругообігу на господарському підприємстві. Вони авансуються у вигляді грошей для

створення запасів основної сировини, матеріалів, допоміжної сировини, виробничого інструменту та готової продукції. Функція їх полягає в платіжно-розрахунковому обслуговуванні кругообігу цінностей.

Оборотні активи – це ті активи, без яких неможлива господарська діяльність підприємства. Оборотні активи використовують щоденно: закупівля сировини, матеріалів, інших виробничих запасів, використання їх у виробничому процесі, відвантаження покупцям готової продукції, здійснення грошових розрахунків із контрагентами.

Оборотні активи – це складова частина економічних ресурсів підприємств. Але з визначення бухгалтерського обліку під оборотними активами розуміють грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи підприємства, призначені для реалізації або споживання протягом операційного циклу чи протягом 12 місяців із дати складання балансу [3, с. 41].

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначає, що «Оборотні активи – це гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [39].

Згідно з Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку 1 [37] актив повинен класифікуватися як короткостроковий (поточний) актив, якщо: його передбачається реалізувати або тримати для продажу або використання в нормальних умовах операційного циклу компанії; він міститься головним чином у комерційних цілях; його передбачається реалізувати протягом 12 місяців від звітної дати; він є активом у вигляді грошових коштів або їхніх еквівалентів, що не мають обмежень на обмін або використання для погашення зобов'язань принаймні протягом 12 місяців із дати балансу.

У сучасній вітчизняній економічній літературі відсутній єдиний підхід до трактування змісту поняття «оборотні активи». Основні підходи до визначення оборотних активів наведено в табл. 1.1.

Підходи до визначення сутності оборотних активів

№ з/п	Автор	Визначення
1	2	3
1	В. М. Шелудько [68]	активи, що обслуговують господарський процес і забезпечують його неперервність
2	Н. О. Власова [12]	сукупність матеріальних і грошових цінностей, що обслуговують поточний господарський процес підприємства, які перебувають у постійному кругообігу й у повному обсязі переносять свою вартість на товари (роботи, послуги), що реалізують, протягом одного операційного циклу, з метою одержання економічної вигоди
3	О. Я. Базілінська [2]	активи, що за умови нормальної господарської діяльності підприємства змінюють свою матеріально-речову форму за відносно короткий строк (менше року)
4	Л. О. Лігоненко [35]	сукупність економічних ресурсів підприємства, що перебувають у постійному кругообігу, змінюють свою матеріальну форму впродовж одного операційного циклу (одного року) та в повному обсязі переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції
5	Р. А. Слав'юк [57]	ресурси, які належать підприємству і які, напевно, буде перетворено на гроші чи використано іншим чином протягом року з дати складання бухгалтерського балансу
6	Г. В. Нашкерська [40]	грошові кошти, що вкладені для створення оборотних виробничих фондів і фондів обігу з метою забезпечення безперервного процесу виробництва та реалізації продукції
7	І. О. Бланк [4]	сукупність майнових цінностей підприємства, що забезпечують поточну виробничо-комерційну діяльність підприємства та, що повністю споживають у процесі одного виробничо-комерційного цикл
8	Т. А. Демченко [18]	вартість, авансована в кругообіг виробничих оборотних фондів і фондів обігу для забезпечення неперервності процесу виробництва й обігу
9	О. С. Філімоненков [62]	сукупність матеріально-речовинних цінностей і грошових коштів, які беруть участь у створенні продукту, цілком споживаються у виробничому процесі й повністю переносять свою вартість на виробничий продукт упродовж операційного циклу або 12 місяців із дати балансу (сировина, матеріали, готова продукція, грошові кошти тощо)
10	Ф.Ф.Бутинець [8]	грошові кошти та їх еквіваленти, які не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації або споживання протягом операційного циклу, або протягом дванадцяти місяців з дати балансу
11	А.С. Полторак [51]	сукупність фінансових і матеріальних активів, не обмежених у використанні, які обслуговують господарський процес і призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу або одного року з дати складання балансу та забезпечення безперервності виробничо-комерційного циклу

Продовження табл. 1.1

1	2	3
12	Л. Г. Соляник [59]	сукупність матеріальних і фінансових активів, які шляхом структурної трансформації здійснюють безперервний кругообіг форм вартості з метою постійного відновлення процесу виробництва, одержання прибутку, підтримання нормальної ліквідності підприємства, і повинні повністю споживатися протягом одного календарного року чи операційного циклу
13	Н. В. Ізмайлова [25]	грошові кошти, які повністю споживаються чи реалізуються впродовж одного виробничого циклу (або протягом 12 місяців) при здійсненні операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, що сприяє безперервності виробничо-комерційного циклу, а також дозволяє підтримувати достатній рівень ліквідності і прибутковості підприємства

Отже, бачимо, що наразі налічується значна кількість різноманітних наукових підходів до трактувань поняття оборотні активи. Вітчизняні науковці пропонують визначати оборотні активи як сукупність матеріальних і фінансових активів, як грошові кошти, а також як сукупність матеріально-речовинних цінностей і грошових коштів.

За рахунок оборотного капіталу на підприємствах формується велика кількість основних елементів оборотних активів, які потребують індивідуалізації управління. Тому управління оборотними активами підприємств визначає необхідність їх класифікації.

Як зазначає професор Ф.Ф. Бутинець, класифікація елементів відбувається на основі зв'язку між ними, що виражається в їх розміщенні та у певній послідовності визначеної системи щодо окремих загальних принципів. У науковій практиці передбачена певна систематизація знань про той чи інший предмет [12].

У загальному розумінні класифікація є розподілом предметів, явищ і понять за класами, видами, розрядами залежно від їх загальних ознак. Класифікація оборотних активів є їх систематизацією та групуванням для потреб управління активами підприємств. Згрупована різними способами інформація про оборотні активи потрібна для ефективного управління підприємством

Вітчизняні вчені по-різному виділяють і наводять класифікаційні групи оборотних активів, переважно спираючись на міжнародну практику. Загальними класифікаційними ознаками, щодо яких усі автори дійшли згоди, є класифікація оборотних активів залежно від участі в кругообігу, за характером фінансових джерел формування та за видами. Менш поширеним є поділ за ступенем захищеності від інфляції, за ризиком вкладення, за ступенем ліквідності, за періодом та формою функціонування тощо.

Відповідно Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» до оборотних активів належать [3]:

- запаси (малоцінні та швидкозношувані предмети, сировина, основні та допоміжні матеріали, паливо тощо);
- поточні біологічні активи тваринництва та рослинництва;
- дебіторська заборгованість;
- готова продукція;
- поточні фінансові інвестиції;
- гроші та їх еквіваленти (готівка в касі підприємства, гроші на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути вільно використані для поточних операцій, а також грошові кошти в дорозі, електронні гроші, еквіваленти грошей);
- витрати майбутніх періодів;
- інші оборотні активи.

Класифікація оборотних активів заосновними ознаками та елементами наведена в табл. 1.2.

Розглянемо детальніше виділену класифікацію оборотних активів.

1. За характером фінансових джерел формування розрізняють:

-валові оборотні активи, які характеризують загальний їх обсяг, сформований за рахунок як власного, так і позикового або залученого капіталу; в балансі вони відбиваються в II та III розділах активу;

Класифікація оборотних активів підприємств [41, с. 45]

№ з/п	Класифікаційні ознаки оборотних активів	Елементи (види) оборотних активів
1	2	3
1	За характером фінансових джерел формування	1) валові оборотні активи; 2) чисті оборотні активи; 3) власні оборотні активи.
2	За видами	1) виробничі запаси сировини, матеріалів, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів; 2) запаси готової продукції; 3) дебіторська заборгованість; 4) грошові кошти; 5) інші види оборотних активів.
3	Залежно від участі в кругообігу	1) оборотні активи у сфері виробництва (оборотні фонди); 2) оборотні активи у сфері обігу (фонди обігу).
4	За характером участі в операційному процесі	1) оборотні активи, що обслуговують виробничий цикл підприємства; 2) оборотні активи, що обслуговують фінансовий цикл підприємства.
5	Залежно від методів планування, принципів організації та регулювання	1) нормовані; 2) ненормовані.
6	За періодом функціонування	1) постійна частина оборотних активів; 2) змінна частина оборотних активів.
7	За часом перебування в кругообігу	1) початкові; 2) функціональні; 3) накопичені.
8	За ступенем ліквідності	1) абсолютно ліквідні (високоліквідні); 2) швидколіквідні (середньоліквідні); 3) малоліквідні (низьколіквідні).
9	За формою функціонування	1) монетарна форма; 2) речова форма
10	За ризиком вкладення	1) оборотні активи з високим ризиком вкладення; 2) оборотні активи з середнім ризиком вкладення; 3) оборотні активи з низьким ризиком вкладення
11	За ступенем захищеності від інфляції	1) оборотні активи, що не підлягають інфляційним втратам; 2) оборотні активи, що піддаються інфляційним втратам

– чисті оборотні активи, які характеризують ту частину їх обсягу, що сформована за рахунок власного і довгострокового позикового капіталу;

– власні оборотні активи, які характеризують ту їх частину, що сформована за рахунок власного капіталу підприємства[48, с. 237].

2. За видами оборотні активи поділяються на:

– виробничі запаси сировини, матеріалів і купівельних напівфабрикатів, які характеризують обсяг вхідних матеріальних потоків у формі запасів, що забезпечують виробничу діяльність підприємств;

– запаси готової продукції, які характеризують обсяг вихідних матеріальних потоків у формі запасів виготовленої продукції, призначеної для реалізації; на практиці до цього виду оборотних активів відносять також обсяг незавершеного виробництва, скоригованого на коефіцієнт його завершеності за окремими видами продукції;

– дебіторська заборгованість, що характеризує суму заборгованості на користь підприємства, яка представлена фінансовими зобов'язаннями юридичних і фізичних осіб за розрахунками за товари, роботи, послуги, видані аванси тощо;

– залишки коштів у національній та іноземній валюті та сума короткострокових фінансових вкладень, що розглядаються як форма інвестиційного використання тимчасово вільного залишку грошових коштів;

– інші види оборотних активів, до яких належать оборотні активи, не включені до складу вищерозглянутих видів, наприклад, витрати майбутніх періодів [54, с. 69].

3. Залежно від участі в кругообігу:

– оборотні активи у сфері виробництва (оборотні фонди) – це кошти, які авансовані в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва, реалізації продукції та отримання прибутку, тобто до них відносять виробничі запаси, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів; ці активи ще називають нормованими оборотними активами;

– оборотні активи у сфері обігу (фонди обігу) – це залишки готової продукції на складі підприємства, відвантажені, але не оплачені покупцями

товари, залишки коштів підприємств на поточному рахунку в банку, касі, у розрахунках, у дебіторській заборгованості, а також укладені в короткострокові цінні папери, тобто до них відносять готову продукцію на складах, готову продукцію відвантаження, грошові кошти на рахунках, грошові кошти в розрахунках, дебіторську заборгованість, готівкові кошти в касі; ці активи отримали назву ненормованих оборотних активів [69, с. 296].

4. За характером участі в операційному процесі:

– оборотні активи, що обслуговують виробничий цикл підприємства: запаси сировини, матеріалів і напівфабрикатів; обсяг незавершеного виробництва, запаси готової продукції;

– оборотні активи, що обслуговують фінансовий цикл підприємства, характеризують дебіторську заборгованість.

5. Залежно від методів планування, принципів організації та регулювання виділяють:

– нормовані – це такі активи, що можуть бути точно визначені і зафіксовані як планові величини; їх обсяг наперед можна точно визначити для забезпечення безперервного процесу виробництва; до них відносяться засоби у виробничих запасах, виробництві, у залишках готової продукції на складах підприємства;

– ненормовані – це такі оборотні активи, які не можна або надзвичайно важко точно встановити або зафіксувати у формі нормативу чи планового обсягу; до них відносять усі активи в обігу, за винятком готової продукції на складі.

6. За періодом функціонування:

– постійна частина оборотних активів є незнижувальним мінімумом оборотних активів, який необхідний підприємству для здійснення операційної діяльності;

– змінна частина оборотних активів пов'язана із сезонним зростанням обсягу виробництва і реалізацією продукції, необхідністю формування в окремі періоди господарської діяльності підприємства запасів товарно-

матеріальних цінностей сезонного збереження, дострокового завезення та цільового призначення.

7. За часом перебування в кругообігу оборотні активи класифікуює І. С. Чухно [67, с. 68].

8. За ступенем ліквідності оборотні активи:

– абсолютно ліквідні (високоліквідні) – це оборотні активи, що можуть бути моментально та без додаткових зусиль перетворені на грошові кошти; до них відносять грошові кошти та поточні фінансові інвестиції; здебільшого виділяють орієнтований строк їхнього конвертування – до 90 днів, тому вважаємо, що в цю ж групу можна віднести і поточну дебіторську заборгованість постійних покупців, які вчасно розраховуються за поставлені товари (здійснені роботи, виконані послуги);

– швидколіквідні (середньоліквідні) – це оборотні активи, для переведення яких в готівку потрібен додатковий час; до них відносять виробничі запаси, готову продукцію та переважно дебіторську заборгованість;

– малоліквідні (низьколіквідні) – це активи, для реалізації яких потрібен тривалий час; до них переважно відносяться виробничі запаси підприємства, готова продукція, що не користується попитом, та біологічні активи.

9. За формою функціонування оборотні активи поділяються на:

– монетарні – виділено щодо грошових коштів та їх еквівалентів. Решту оборотних активів відносять до речової форми;

– речові – характеризують сукупність неживих предметів праці.

10. За ризиком вкладення поділяються на:

– із високим ризиком вкладення;

– із середнім ризиком вкладення;

– із низьким ризиком вкладення.

11. За ступенем захищеності від інфляції :

– не підлягають інфляційним втратам;

– піддаються інфляційним втратам [41, с. 45].

Ця класифікація теж набуває умовного характеру, оскільки впливу інфляції не піддаються прямо лише активи, які виробляються на підприємстві. Найбільш прямий вплив має інфляція на знецінення грошових коштів.

Для функціонуючих підприємств фінансування оборотних активів зводиться до забезпечення зростаючих потреб в оборотних коштах. Варто зауважити, що зміни кон'юнктури обумовлюють варіацію потреб підприємства в оборотних активах, відтак, покрити непередбачувані потреби лише за рахунок власних коштів досить важко.

Склад і структура джерел фінансування оборотних активів є динамічними. Вони залежать від фінансово-економічного стану підприємства, моделі фінансування його активів і можуть змінюватися з часом. Проте слід відмітити, що за умови збільшення частки власного капіталу в структурі фінансування оборотних активів і відповідного зменшення частки позикового капіталу зростає ефективність використання оборотних активів та підвищується рівень рентабельності підприємства.

Таким чином, дотримання раціонального співвідношення у структурі джерел фінансування є однією з найважливіших передумов забезпечення ефективності використання оборотних активів та рентабельності підприємства.

Формування оборотних активів підприємства необхідно здійснювати чітко та з урахуванням всіх аспектів. Оборотні активи підприємства можуть бути сформовані за рахунок джерел, які поділяються на три групи:

- 1) власні;
- 2) залучені;
- 3) позикові.

Власні оборотні активи, що сформовані підприємством, можуть змінюватися під впливом факторів. Тому при складанні фінансового плану їх розмір щорічно уточнюють відповідно до зміни обсягів виробництва та асортименту продукції, умов постачання і збуту. Підприємства, що починають свою діяльність, формують оборотні кошти з використанням внесків

засновників до статутного фонду. На вже функціонуючих підприємствах до власних джерел фінансування оборотних активів належать нерозподілений прибуток, кошти від емісії цінних паперів, а також прирівняні до власних оборотних коштів сталі пасиви.

Частина оборотних засобів, які підприємства формують за рахунок отримання у вигляді банківських кредитів з метою створення сезонних запасів матеріальних цінностей і покриття витрат виробництва, називається позиковими. Ці кошти надаються підприємствам на певний строк, після завершення якого вони мають бути повернуті банку[47, с. 152].

Залученими називаються кошти, що не належать підприємству, проте внаслідок діючої системи розрахунків перебувають у його обігу, прикладом може бути кредиторська заборгованість.

Основним джерелом поповнення оборотних засобів є отриманий за результатами діяльності прибуток, а також прирівняні до власних коштів сталі пасиви, представлені коштами, що не належать підприємству, але постійно знаходяться в його обороті.

Управління кредиторською заборгованістю базується на специфічних принципах і методологічних засадах, які дозволяють виділити управління кредиторською заборгованістю, як окремий блок управління.

Модель управління кредиторською заборгованістю суб'єкта господарювання формується як сукупність окремих фінансово-математичних методів, які виступають методологічним базисом процесу управління, конкретних методик, технологій, способів і прийомів обґрунтування управлінських фінансових рішень [66].

Деякі науковці вважають, що проблема неплатежів пов'язана зі зростанням кредиторської заборгованості підприємств та організацій. Проте, на наш погляд, між проблемою неплатежів і зростанням кредиторської заборгованості підприємств існує зворотний зв'язок. Значне скорочення попиту на продукцію вітчизняних підприємств, втрата ринків збуту та сировини не була підкріплена своєчасними та ефективними діями уряду щодо

структурної перебудови економіки, створення пільгових умов переорієнтації виробництва на випуск конкурентоспроможної продукції.

Обмежувальна грошово-кредитна політика держави, спрямована насамперед на подолання інфляції та стабілізацію валютного курсу, що гальмує виконання суб'єктами господарювання своїх платіжних зобов'язань. Отже, відповідальність за вирішення проблеми неплатежів не може бути покладено суто на підприємства.

Спостерігається відсутність прозорої системи взаєморозрахунків між підприємствами, яка передбачає, передусім, фінансову та майнову відповідальність суб'єктів підприємництва за наслідки їхньої діяльності. Звідси для ефективної діяльності та розвитку підприємства необхідно контролювати та своєчасно приймати рішення.

Правильне співвідношення між власними, позиковими й залученими джерелами створення оборотних засобів грає важливу роль в укріпленні фінансового стану підприємства.

1.2 Формування системи управління оборотними активами підприємства

Фінансовий менеджмент як управлінська діяльність по оцінці виробничих і фінансових напрямів діяльності господарюючого суб'єкта в контексті навколишнього середовища, організації грошових потоків підприємства, формуванню та використанню капіталу, грошових потоків, необхідних для досягнення стратегічних і тактичних цілей розвитку підприємства передбачає запровадження принципово нових форм і методів фінансової роботи, використання сучасних механізмів фінансового ринку. Використання методів і прийомів фінансового менеджменту сприяють збереженню стійких ринкових позицій підприємства. Базуючись на зіставленні певних фінансових результатів, розраховуючи відповідні фінансові показники, підприємство здатне оцінити ефективність свого господарювання,

визначити власну частку на відповідному ринку, здійснювати стратегічне планування діяльності [38].

У контексті фінансового менеджменту підприємства важливе місце належить управлінню його оборотними активами, складність якого залежить від таких умов, як:

- формування обсягу оборотного капіталу, що використовується в операційному процесі;
- формування різних видів активів за рахунок оборотного капіталу;
- прискорення обороту капіталу та забезпечення постійної платоспроможності підприємства [44, с. 249].

Система управління оборотними активами – це частина загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у формуванні необхідного обсягу та складу оборотних активів, їх фінансуванні й оптимізації структури.

Під системою управління оборотними активами можна визначити сукупність цілеспрямованих та узгоджених взаємозв'язків між суб'єктом та об'єктом управління шляхом реалізації функцій управління з використання сформованих методів, засобів, механізмів і фінансово-економічних інструментів аналізу, дослідження, перетворення пов'язаних між собою процесів розподілення, формування, використання, контролювання оборотних активів і джерел їх фінансування за обсягом, структурою та складом за умови врахування внутрішніх та зовнішніх загроз і з метою підвищення рівня фінансової стійкості.

До таких завдань, які вирішуються на рівні підприємства стосовно оборотних активів належать:

- визначення оптимального обсягу та структури оборотних активів;
- мінімізація витрат на фінансування та підтримку певного їх обсягу;
- управління чистим оборотним капіталом підприємства;
- забезпечення ліквідності та платоспроможності;
- формування оптимального обсягу товарно-матеріальних запасів;
- управління дебіторською заборгованістю;

– управління грошовими коштами [55, с. 201]

До принципів управління оборотними активами можна віднести такі:

1. Принцип єдності. Згідно цього принципу, управління оборотними активами здійснюється у межах загальної системи управління підприємством, оскільки будь-яке управлінське рішення прямо або опосередковано впливає на все підприємство.

2. Принцип своєчасності. Враховуючи цей принцип кожне управлінське рішення щодо формування та використання кожної складової оборотних активів має прийматися своєчасно та на основі тримання оперативної достовірної інформації.

3. Принцип безперервності. У межах такого принципу, управління оборотними активами може розглядатися як постійний процес, який забезпечує прийняття ряду управлінських рішень, що впливають на ліквідність та платоспроможність підприємства.

4. Принцип оптимальності. Виходячи з цього принципу, кожне управлінське рішення щодо визначення обсягів оборотних активів та всіх їх складових направляється на їх оптимальне співвідношення.

5. Принцип раціональності. Цей принцип означає, що усі складові оборотних активів повинні бути раціонально розміщені між стадіями виробничого процесу підприємства.

До основних функцій управління оборотними активами можна віднести загальні, але пристосовані до специфіки об'єкта дослідження:

1. Контрольну.

Реалізація цієї функції пов'язана зі створенням системи постійного контролю за обсягами оборотних активів і, в результаті, за станом ліквідності та платоспроможності підприємства.

2. Стабілізуючу.

В процесі реалізації цієї функції повинен забезпечуватися достатній рівень ліквідності і платоспроможності підприємства, що є досить важливим для стабільного його функціонування та подальшого розвитку.

3. Аналітичну. Реалізація цієї функції забезпечує проведення постійного аналізу стану оборотних активів та всіх їх складових, порівняння обсягів оборотних активів з поточними зобов'язаннями, дослідження їх динаміки, здійснення аналізу факторів, які впливають на стан оборотних активів.

Система управління оборотними активами передбачає здійснення декількох етапів.

На першому етапі необхідно провести аналіз використання оборотного капіталу в операційному процесі підприємства в попередньому періоді. Для цього розглядається динаміка загального обсягу оборотного капіталу, динаміка складу оборотних активів підприємства, сформованих за рахунок оборотного капіталу. Аналіз складу оборотних активів підприємства за окремими їх видами дозволяє оцінити рівень їх ліквідності. Результати дозволяють визначити загальний рівень ефективності управління оборотним капіталом підприємства і виявити основні напрямки його збільшення в майбутньому періоді [59, с. 212]

На другому етапі відбувається визначення основних підходів до формування оборотних активів за рахунок операційного капіталу підприємства.

На третьому етапі відбувається оптимізація обсягу оборотних активів. Така оптимізація повинна виходити з вибраного типу політики формування оборотних активів, забезпечуючи заданий рівень співвідношення ефективності і ризику використання оборотного капіталу.

Оптимізація співвідношення постійної та змінної частини оборотного капіталу, використовуваних в операційному процесі, відноситься до четвертого етапу. Це є основою для управління його оборотністю в процесі використання.

На наступному, п'ятому етапі відбувається забезпечення необхідної ліквідності використовуваних активів, сформованих за рахунок оборотного капіталу.

На

заключному

(шостому) етапі забезпечується збільшення рентабельності оборотного капіталу.

Його розмір повинен генерувати певний прибуток при його використанні у виробничо-збутовій діяльності.

На управління оборотними активами здійснює вплив система розроблених на підприємстві фінансових нормативів. Основними з таких нормативів є [8, с. 104]:

- норматив власних оборотних активів підприємства;
- система нормативів оборотності основних видів оборотних активів і тривалості операційного циклу в цілому;
- система коефіцієнтів ліквідності оборотних активів;
- нормативне співвідношення окремих джерел фінансування оборотних активів та інші.

Проведення економічної діагностики ефективності управління оборотними активами можливе за допомогою певної збалансованої системи показників-індикаторів, які відображають і характеризують стан оборотних активів підприємства.

Збалансована система показників (ЗСП) є однією з найбільш поширених нині систем управління результативністю підприємства, оскільки інтегрує оцінку діяльності підприємства з точки зору фінансових і не фінансових індикаторів з урахуванням причинно-слідчих зв'язків між результируючими показниками і ключовими факторами, дає можливість оцінити ефективність обраної стратегії, отримати інформацію про комплексний стан суб'єкта господарювання на визначений момент часу, виявити недоліки його діяльності й оперативно відреагувати на вплив негативних чинників [4, с. 260].

Збалансованість:

- взаємозв'язок оперативної діяльності підприємства з його стратегією;
- рівновага між короткостроковими та довгостроковими цілями;
- «баланс» між фінансовими та нефінансовими показниками;

- рівновага між зовнішніми та внутрішніми факторами;
- взаємозв'язок між підсистемами та окремими компонентами.

Система:

- сукупність взаємозв'язаних та взаємодіючих елементів;
- цілісна сукупність взаємозв'язаних елементів, які перебувають певних відносинах одне з одним та із зовнішнім середовищем.

Показники:

- вимірники, які характеризують стратегічні цілі, ключові фактори та конкретні дії;
- кількісні або якісні вимірники, які характеризують стан аспекту або процесу, тобто об'єкта управління.

Нині існує безліч схем із розроблення збалансованої системи показників на підприємстві залежно від галузі та виду діяльності, а також від специфіки організації самого підприємства. Проте, на нашу думку, для вдалого впровадження ЗСП на підприємстві слід ретельно розробити кожний з її етапів, зокрема і для діагностики ефективності управління оборотними активами підприємства.

Умовно процес розроблення системи збалансованих показників для аналізу ефективності управління оборотними активами можна представити у вигляді таких етапів (рис. 1.1).

1. Визначення стратегічних цілей підприємства
3. Визначення ключових показників та їх цілових значень
4. Визначення способів розрахунку показників
2. Визначення факторів успіху підприємства
5. Побудова діаграми для відображення взаємозв'язку між показниками
6. Розробка програми з досягнення цілей

Рис. 1.1. Основні етапи системи збалансованих показників для аналізу ефективності управління оборотними активами [4, с. 261]

На початковому етапі розроблення системи збалансованих показників для діагностики ефективності управління оборотними активами підприємства було визначено стратегічну ціль, якої прагне досягти підприємство, та визначено основні фактори успіху, за допомогою яких буде досягнута поставлена ціль.

Вважаємо, що основу збалансованої системи показників підприємства в цілому формують такі чотири перспективи, як фінанси, клієнти, внутрішні бізнес-процеси та навчання і розвиток.

Уцьому випадку для проведення діагностики ефективності управління оборотними активами необхідно визначити такі основні аспекти формування системи збалансованих показників, як економічна та соціальна ефективність.

Економічна ефективність – сукупність відносних показників, що порівнюють отриманий ефект із витратами або активами, використаними для досягнення цього ефекту [58]. До критеріїв економічної ефективності можна віднести: стратегічну та оперативну ефективність.

Під соціальною ефективністю розуміється максимально можливе забезпечення суспільних потреб людей необхідною продукцією та ступінь задоволення персоналу підприємства. Основними критеріями соціальної ефективності є маркетингова ефективність та ефективна кадрова політика.

На базі розгляду кожного критерію як відносно відособленої системи можна запропонувати сукупність показників-індикаторів та методику розрахунку цих показників, що дозволяють виявити причино-наслідкові зв'язки і ступінь впливу на ефективність управління оборотними активами підприємства.

Вибір найбільш оптимальних ключових показників-індикаторів за кожним пріоритетним критерієм є надзвичайно важливим завданням оскільки на основі отриманих результатів відбувається розробка конкретних заходів, а тому навіть незначні помилки при виборі системи показників можуть призвести до неадекватності отриманих результатів [42, с. 472].

При формуванні системи показників-індикаторів для діагностики ефективності управління оборотними активами підприємства необхідно дотримуватись певних вимог:

- прагнути до того, щоб показники економічної діагностики повно й об'єктивно відображали стан оборотних активів підприємства і надавали їм точну кількісну та якісну оцінку;
- добиватися комплексності, збалансованості, багатоаспектності показників, що дозволить врахувати всі аспекти управління оборотними активами;
- передбачати наявність взаємозв'язку з показниками більш високого (низького) рівня;
- забезпечувати достовірність, повноту і своєчасність одержання інформації, на основі якої розраховуються показники;
- враховувати можливі зміни умов, задач і цілей діяльності підприємства відносно управління оборотними активами;
- добиватися компактності і зручності показників для практичних розрахунків, це особливо важливо, коли необхідно оперативно провести експрес-діагностику управління оборотними активами підприємства.

Таким чином, основними принципами в процесі формування системи показників-індикаторів економічної діагностики ефективності управління оборотними активами підприємства повинні стати простота проведення, оперативність розрахунків і збалансованість відібраних показників-індикаторів [56, с. 23].

У результаті проведених досліджень можна виділити основні напрямки створення ефективної системи управління оборотними активами підприємства:

- прискорення оборотності оборотних активів за рахунок визначення зайвих запасів та їх ліквідації, оптимального вибору постачальників і поліпшення організації постачання;

- впровадження нових технологій та підвищення ефективності праці; раціональної організації збуту, формування і реалізація ефективної кредитної політики;
- формування такого обсягу та структури запасів, які б забезпечили неперервність і стабільність виробничого процесу при мінімальних витратах на утримання запасів;
- оптимізація обсягу дебіторської заборгованості, розрахунків та визначення оптимального залишку грошових коштів, складання бюджетів поточних надходжень і витрат;
- використання раціональної політики фінансування оборотних активів.

Цілі та характер використання окремих видів оборотних активів мають суттєві відмінні риси. Тому на підприємствах з великим обсягом щодо використання оборотних активів розробляється система управління окремими їх видами [36, с. 56]:

- 1) запасами товарно-матеріальних цінностей;
- 2) дебіторською заборгованістю;
- 3) грошовими активами, до яких також прирівнюються й короткострокові фінансові вкладення як форма тимчасового використання вільного залишку грошових активів.

Особливості управління запасами. Управління запасами має велике значення як у виробничому, так і у фінансовому аспектах. Використання запасів підпорядковане єдиній меті – забезпеченню безперебійного процесу виробництва та реалізації продукції.

Ефективне управління запасами дозволяє знизити тривалість виробничого та всього операційного циклу, зменшити поточні витрати на їх збереження, визволити з поточного господарського обороту частину фінансових засобів, реінвестуючи їх в інші активи. Забезпечення цієї ефективності досягається за рахунок розробки й реалізації спеціальної фінансової системи управління запасами.

Система управління запасами представляє собою частину загальної системи управління оборотними активами підприємства, що полягає в оптимізації загального розміру й структури запасів товарно-матеріальних цінностей, мінімізації витрат на їх обслуговування та забезпечення ефективного контролю за їх рухом [24, с. 50].

Система управління запасами охоплює такі основні етапи (рис. 1.2) [26, с. 103]:

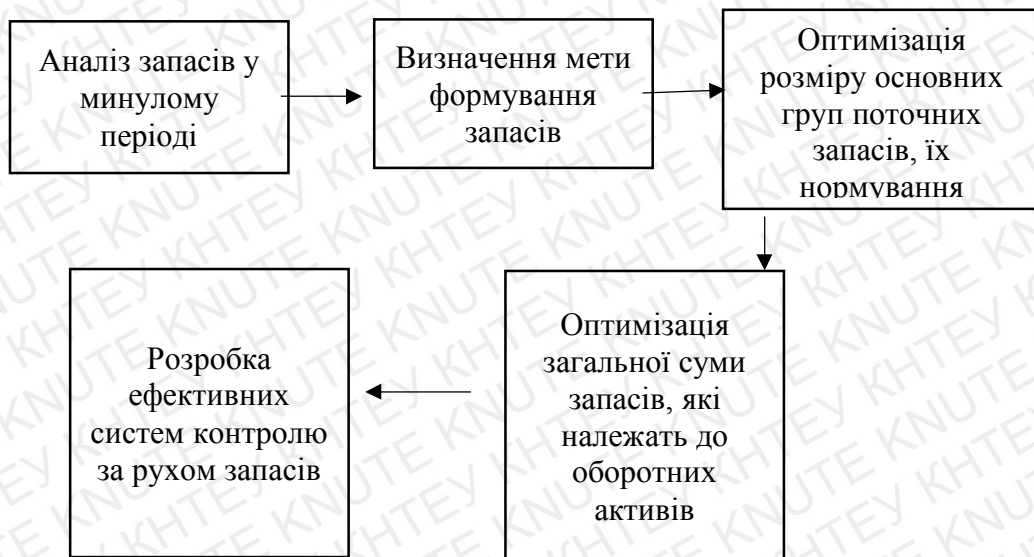

Рис. 1.2. Послідовність та етапи розробки політики управління запасами [26, с. 103]

В умовах інфляційної економіки ціни, за якими сформовані запаси товарно-матеріальних цінностей, потребують відповідного коригування до моменту виробничого споживання або реалізації цих активів. Якщо таке коригування цін не буде зроблене, реальна вартість запасів цих активів буде знижуватися, відповідно, буде знижуватися і реальний розмір інвестованого в них капіталу.

Найбільший обсяг дебіторської заборгованості підприємств припадає на товарну заборгованість. У загальній сумі дебіторської заборгованості на розрахунки з покупцями припадає 80-90%. Отже, з метою ефективного управління цією дебіторською заборгованістю на підприємствах повинна

розроблятися та здійснюватися особлива фінансова система управління дебіторською заборгованістю або його кредитна політика щодо покупців продукції.

Система управління дебіторською заборгованістю представляє собою частину загального управління оборотними активами й маркетингової політики підприємства, що спрямована на розширення обсягу реалізації продукції та полягає в оптимізації загального розміру цієї заборгованості та забезпеченні своєчасної її оплати. Формування системи управління дебіторською заборгованістю підприємства здійснюється за такими основними етапами [1, с. 198]:

1. Аналіз дебіторської заборгованості підприємства в попередньому періоді.
2. Формування принципів кредитної політики відповідно до покупців продукції.
3. Визначення можливої суми фінансових засобів, що інвестуються в дебіторську заборгованість за товарним (комерційним) і споживчим кредитом.
4. Формування системи кредитних умов.
5. Формування стандартів оцінки покупців і диференціація умов надання кредиту.
6. Формування процедури оплати дебіторської заборгованості.
7. Забезпечення використання на підприємстві сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості.
8. Побудова ефективних систем контролю за рухом і своєчасною оплатою дебіторської заборгованості.

Політика управління грошовими активами є частиною загальної політики управління оборотними активами підприємства, що полягає в оптимізації сукупного розміру їх залишку з метою забезпечення постійної платоспроможності й ефективного використання в процесі збереження.

Розробка політики управління грошовими активами підприємства включає такі основні етапи [14, с. 112]:

1. Аналіз грошових активів підприємства в попередньому періоді.
2. Оптимізація середнього залишку грошових активів підприємства.
3. Диференціація середнього залишку грошових активів у національній та іноземній валюті.
4. Вибір ефективних форм регулювання середнього залишку грошових активів.
5. Забезпечення рентабельного використання тимчасово вільного залишку грошових активів.
6. Побудова ефективних систем контролю за грошовими активами підприємства.

Отже, система управління оборотними засобами це система цілеспрямовано організованих взаємодій між об'єктом і суб'єктом управління шляхом реалізації функцій управління із застосуванням комплексу методів, засобів і фінансово-економічних інструментів дослідження і трансформації взаємопов'язаних процесів формування та використання оборотних активів і джерел їх фінансування за обсягом, складом, структурою з урахуванням дії на них чисельних факторів внутрішнього і зовнішнього середовища.

1.3 Теоретико-методичні підходи до оцінки ефективності управління оборотними активами на підприємстві

Відповідно до законодавства України, підприємства мають право самостійно планувати і здійснювати свою діяльність, тобто можуть самостійно вибирати методи управління своїм оборотним капіталом та здійснювати контроль за його раціональним розміщенням і використанням.

У процесі управління оборотними активами варто звернути увагу на вибір методу їх фінансування (рис. 3.1).

Коефіцієнтний метод – це метод, за допомогою якого розраховують показники, що характеризують стан оборотного капіталу, а також стан джерел формування оборотного капіталу та ефективність його використання.

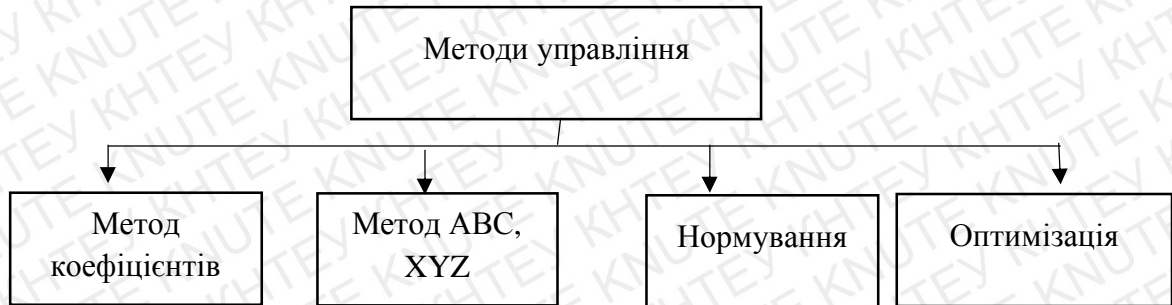

Рис. 1.3. Методи управління оборотними активами [66]

Коефіцієнтний метод дає змогу розрахувати показники, які характеризують стан оборотного капіталу (частка запасів, грошових коштів чи дебіторської заборгованості у загальній сумі оборотного капіталу, частка сумнівної дебіторської заборгованості), стан джерел формування оборотного капіталу (наявність власного капіталу, наявність зовнішніх джерел фінансування оборотного капіталу) та ефективність його використання.

Ефективність використання оборотних коштів оцінюється на основі фінансової звітності за допомогою системи показників, до яких належать:

- коефіцієнт обертання оборотних коштів – визначається як відношення обсягу реалізації продукції до середньорічної суми оборотних активів;
- тривалість обертання оборотних коштів (дні) – відношення тривалості планового періоду (360 днів) до коефіцієнта обертання;
- коефіцієнт завантаження оборотних коштів – показник, обернений до коефіцієнта обертання;
- рентабельність оборотних коштів (%) – визначається як відношення прибутку від звичайної діяльності до оборотних активів.
- абсолютне вивільнення оборотних коштів – визначається за формулою:

$$\Delta_{\text{абс}} = (T_{\text{об}} - T_{\text{об}}) * \frac{N_{\text{р1}}}{360} \quad (1.1)$$

де $T_{об1}$, $T_{об0}$ – тривалість обертання оборотних коштів у звітному (наступному) та базовому (попередньому) роках відповідно, дні;

$N_{р1}$ – обсяг реалізованої продукції у звітному році, млн грн.

– відносне вивільнення оборотних коштів:

$$\Delta_{відн} = \frac{(N_{р1} - N_{р0})}{K_{об0}} (1.2)$$

де $N_{р1}$, $N_{р0}$ – обсяг реалізованої продукції у звітному (наступному) та базовому (попередньому) роках відповідно, млн грн;

$K_{об0}$ – коефіцієнт обертання оборотних активів у базовому році.

Методи нормування може бути використаний лише для оборотних виробничих фондів, готової продукції на складі, а також відвантаженої продукції, на яку розрахункові документи не здані в банк.

Нормування оборотних активів підприємств – це визначення потреби в оборотних активах, що залежить від різних факторів: організації процесу виробництва, умов постачання товарно-матеріальних цінностей та умов реалізації готової продукції [45, с. 251].

На кожному конкретному підприємстві склад і структура оборотних активів є різними й залежать від типу виробництва, складу витрат на виробництво продукції, що виготовляється, матеріально-технічного постачання тощо. Цей метод є простим і найточнішим, але доволі трудомістким. Тому слід зазначити, що через складність і деталізованість методики розрахунку потреби в оборотному капіталі таке нормування здійснюється не на всіх підприємствах або здійснюється нерегулярно і в основному лише з виробничих запасів, хоча зарубіжний досвід переконує у необхідності його проведення.

Методи нормування можуть бути використані лише для управління тією частиною оборотного капіталу підприємства, яка нормується, тобто для оборотних виробничих фондів, готової продукції на складі, а також відвантаженої продукції, на яку розрахункові документи не здані в банк. Питома вага нормованих оборотних активів у промисловості становить 80%.

Нормування оборотних активів підприємств означає визначення потреби в оборотних коштах і залежить від різних факторів: умов постачання товарно-матеріальних цінностей, організації процесу виробництва, умов реалізації готової продукції.

Для забезпечення безперервного процесу виробництва промислові підприємства повинні мати у своєму розпорядженні необхідну суму оборотних коштів. Порівняння фактичної наявності оборотних коштів з нормативом дає змогу визначити недостачу або надлишок власних оборотних коштів.

Основними причинами нестачі власних оборотних коштів можуть бути підвищення цін у результаті інфляційних процесів, погана робота маркетингової служби, невиконання планів прибутку, нецільове використання оборотних коштів; несвоєчасне фінансування приросту нормативу оборотних коштів; наявність дебіторської заборгованості (несвоєчасні розрахунки) тощо [33, с. 74].

Надлишок власних оборотних коштів може виникнути внаслідок перевиконання плану прибутку, неповного внеску платежів до бюджету, безоплатного надходження (отримання) товарно-матеріальних цінностей від інших організацій, неповного використання прибутку на цілі, передбачені фінансовим планом тощо. За сучасних умов господарювання (зміна цін, інфляція, спад виробництва) перевищення фактичної наявності власних оборотних коштів над нормативом – явище в господарській діяльності виробничих підприємств достатньо рідкісне.

Метод ABC – це метод, згідно з яким усю номенклатуру запасів, що використовуються на виробництві, залежно від їхньої цінності, поділяють на 3 категорії:

- 1) група А – запаси, які є найціннішими з погляду їхньої вартості, але використовуються в незначних кількостях;
- 2) група В – запаси із середньою вартістю та середньою кількістю їх використання у виробничому процесі;

3) група С – різноманітний асортимент запасів, які одночасно є незначними з погляду їхньої вартості у грошовому вираженні.

У процесі управління товарно-матеріальними запасами найбільша увага приділяється сировині групи А, меншою мірою – групам В і С.

Тобто для будь-якого підприємства важливою є товарна продукція класу А, 20% якої забезпечує 80% загального доходу від реалізації. Водночас продукція цієї групи завжди повинна знаходитися на складі, а обсяги її реалізації мають бути максимальними. Водночас 15% доходів підприємство одержує за рахунок продажу 30% продукції класу В (проміжної продукції) та 5% доходів за рахунок продажу 50% продукції класу С (побічна продукція) [36, с. 54].

Загальний алгоритм проведення АВС-аналізу такий:

- визначитися з об'єктами аналізу;
- визначити параметри, за яким буде проводитися аналіз об'єкта;
- сортування параметра в порядку зменшення значення параметра;
- визначення груп А, В та С.

Застосування АВС-методики в аналізі збутової діяльності підприємства обумовлене низкою переваг:

- наявністю умов використання методики, а саме значна кількість досліджуваних об'єктів; простота розрахунку та застосування аналізу, що не вимагає великих капіталовкладень;
- широка сфера застосування (оцінювання клієнтів, асортименту, сегментів діяльності, запасів товарів);
- теоретична модель АВС-аналізу дає змогу розраховувати та аналізувати значну кількість параметрів, що характеризують об'єкти досліджень;
- можливість графічного або матричного представлення результатів;
- гнучкість застосування, можливість використання на різних рівнях управління.

При всіх плюсах, ABC-аналіз має декілька мінусів: по-перше, і це мабуть основний мінус, ABC-аналіз не враховує коливання попиту; по-друге, ABC-аналіз не надасть правильних результатів, коли облік товарів ведеться з постійними змінами в інформаційній системі підприємства; по-третє, ABC-аналіз є ефективним, коли досліджується період не менший за три місяця.

З метою оптимізації запасів на практиці поряд із цим методом використовують метод XYZ, який поділяє сировину (матеріали) на 3 класи, залежно від рівномірності їхнього споживання у виробництві. XYZ-аналіз проводиться у такій послідовності [36, с. 55]:

1. Визначення об'єкта аналізу: клієнт, постачальник, товарна група, номенклатурна одиниця тощо.
2. Визначення параметра, за яким буде проводитися аналіз об'єкта.
3. Визначення періоду та кількості періодів, за якими буде проводитися аналіз: тиждень, декада, місяць, квартал, півріччя, рік.

Дослідження довело, що найбільший ефект дає застосування методу ABC у комбінації з методом XYZ. Консолідація обох методик дозволяє надати практично повну характеристику ефективності асортиментній політиці підприємства та має циклічний взаємозв'язок (рис. 1.4).

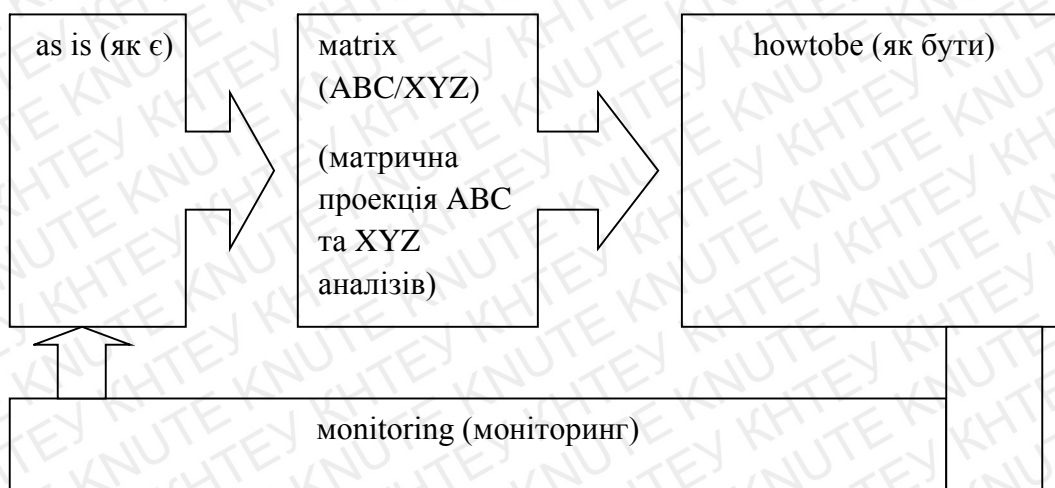

Рис. 1.4. Модель прийняття стратегічного рішення на основі інтегрованого ABC та XYZ-аналізу [36, с. 55]

Основна ідея XYZ-аналізу полягає в групуванні об'єктів за однорідністю параметрів, що аналізуються, іншими словами – за коефіцієнтом варіації.

Оптимізація оборотного капіталу – це вибір з усіх можливих варіантів прогнозованого обсягу оборотного капіталу найкращого, який сприятиме досягненню максимального ефекту.

Оптимізація структури оборотного капіталу ґрунтується на оптимізації розміру кожного окремого елемента, а саме: запасів, боргів дебітора та грошових коштів, що є на рахунках підприємства і передбачає:

- аналіз і планування співвідношення власних і позичених оборотних активів;
- планування потреби в кредитах і позиках;
- аналіз і планування потреби в окремих частинах оборотного капіталу, що забезпечують матеріальні витрати й оплату праці.

У теорії оборотного капіталу використовують моделі оптимізації виробничих запасів і грошових коштів підприємств. Модель Уілсона (в економічній літературі ця модель отримала ще назву моделі економічно обґрунтованого розміру замовлення або основної моделі управління запасами) полягає у мінімізації поточних витрат, тобто у розрахунку оптимального розміру партії постачання запасів, і визначається за формулою [47, с. 150]:

$$\text{ОРП} = \frac{2 \cdot \text{ОЗ} \cdot \text{ПВ}_1}{\text{ПВ}_2} \quad (1.3)$$

де ОРП – оптимальний розмір партії постачання товарів, грн;

ОЗ – необхідний обсяг закупівлі товарів, грн;

ПВ₁ – сума поточних витрат по розміщенню замовлення, постачанню товарів в розрахунку на одну партію, грн;

ПВ₂ – сума поточних витрат для зберігання одиниці товару, грн.

Модель доволі проста при розрахунку оптимального розміру товарно-матеріальних запасів на підприємствах із невеликою кількістю найменувань запасів. Однак вона ґрунтується на умовах, які насправді у виробничій діяльності рідко виконуються, наприклад, рівномірність попиту на продукцію та періоду постачання запасів.

Оптимальна сума наявних грошових коштів розраховується на основі моделі Баумоля, яка ґрунтується на стабільності грошового потоку, та моделі Міллера–Орра, яка використовується в тих випадках, коли не можна впевнено передбачити грошовий потік. Оскільки перша модель розглядає той ідеальний варіант, коли грошові витрати стабільні та прогнозовані, а насправді таке буває нечасто, то в більшості випадків промислові підприємства для регулювання грошових операцій застосовують модель Міллера-Орра.

Оптимізація оборотного капіталу, як правило, знаходиться в компетенції фінансової служби (бухгалтерії). Однак така служба більшості випадків стикається з серйозним супротивом або неусвідомленням зі сторони підрозділу, який впливає на складові оборотного капіталу (служба закупівель або логістики, відділи продаж, ІТ-служби, виробничі відділи). Виникає парадокс: з однієї сторони, фінансова служба відповідальна за оборотний капітал, рівень ліквідності компанії та джерел фінансування, а з іншої – позбавлена можливості серйозно впливати на структури, що розпоряджаються окремими складовими цього самого капіталу.

Підвищення ефективності політики управління оборотними активами необхідне для оптимізації задоволення потреб у придбанні різних елементів оборотних активів, забезпечення відповідності їх обсягів обсягам фінансово-господарської діяльності, максимізації прибутку (рентабельності оборотних активів) і мінімізації витрат при допустимому рівні ризику. Рациональне й ефективне використання оборотних активів сприяє збільшенню фінансової стійкості підприємства та його платоспроможності, що у свою чергу дозволить суб'єктам господарювання бути конкурентоспроможними як на вітчизняному, так і на міжнародному ринку.

У ході дослідження теоретичних засад оборотних активів підприємства встановлено відсутність єдиного загальноприйнятого підходу до їх визначення. На основі критичних поглядів учених щодо з'ясування сутності оборотних активів автором уточнено їх поняття як активів, без яких неможливе ведення господарської діяльності підприємства. Наведено їх

трактування: оборотні активи як вартісна категорія – це вартість, авансована в кругообіг виробничих оборотних фондів і фондів обігу для забезпечення неперервності процесу виробництва та обігу.

Система управління оборотними активами – це система цілеспрямовано організованих взаємодій між об'єктом і суб'єктом управління шляхом реалізації функцій управління із застосуванням комплексу методів, засобів і фінансово-економічних інструментів дослідження та трансформації взаємопов'язаних процесів формування й використання оборотних активів і джерел їх фінансування за обсягом, складом, структурою з урахуванням дії на них чисельних факторів внутрішнього і зовнішнього середовища.

Досліджуючи методичні засади управління оборотними активами, розглянуто такі науково-методичні підходи до оцінки їх ефективності: коефіцієнтний метод, нормування, метод АВС, оптимізація.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ДП «ЯС-ЕКСПОРТ- ХУСТ»

2.1 Аналіз динаміки, складу та структури оборотних активів підприємства

ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» працює на ринку понад 15 років (zareestrovano Хустською державною адміністрацією 05.02.2003 року). Підприємство відноситься до галузі легкої промисловості, сектор економіки – промисловість, виробництво взуття.

Місцезнаходження: 90435, Закарпатська обл., Хустський район, село Нанково, буд. 22.

Технологічний цикл включає підготовчо-розкрійні операції (промір і розбракування, настилання, розкрій, зняття кромки заготовок і под.), складальні операції (складання та затяжка верху взуття, складання заготовок низу взуття, складання взуття в цілому), оздоблювальні операції (волого-теплова обробка, нахилення, полірування, фрезерування урізку підшов, нанесення реквізитів).

Організаційна структура ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» наведена на рис. 2.1.

Ця організаційна структура орієнтована на виконання завдань:

- створення умов для ефективного збуту товарів при одночасному підвищенні рівня торгово-технологічного процесу;
- забезпечення освоєння та поставки на ринок нових видів продукції й супровідних послуг.

Організаційна структура управління ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» має лінійно-функціональну форму організації управління.

Рис. 2.1. Організаційна структура ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ»

Основний принцип – розмежування повноважень і відповідальності за функціями та прийняття рішень по вертикалі. Управління в ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» здійснюється за лінійною схемою, а функціональні підрозділи допомагають лінійним керівникам у вирішенні відповідних управлінських функцій.

Використання лінійно-функціональної структури управління має як позитивні так і негативні моменти. Позитивним фактором є поєднання переваг лінійних та функціональних структур.

Серед негативних моментів такого типу структури можна назвати: складність взаємодії лінійних і функціональних керівників, а також опір змінам в організації (внаслідок перевантаження лінійних і функціональних керівників).

Найвищою ланкою ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» є директор, який повністю відповідає за управління поточною діяльністю підприємства, йому безпосередньо підпорядковані: начальник виробництва, начальник відділу постачання та логістики, головний бухгалтер, начальник відділу збуту, юрист.

Невід’ємною складовою ринкової економіки є створення й розвиток конкурентного середовища – сукупності зовнішніх факторів, які впливають на конкурентну взаємодію підприємств у відповідній галузі.

Конкурентне середовище – це результат і умови взаємодії великої кількості суб'єктів ринку, що визначає відповідний рівень економічного суперництва і можливість впливу окремих економічних агентів на загально ринкову ситуацію. У Хустському районі Закарпатської обл. не зареєстровано жодного підприємства, який би займався подібною діяльністю. Тому, можна вважати, що для досліджуваного підприємства ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» конкурентів немає.

Станом на 31.03.2018 року на підприємстві середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу становила 88 осіб, що дещо скоротилася порівняно з 2016 роком на 7 осіб.

Результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства є фінансовий стан підприємства, який визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів. Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Тому на нього впливають усі ці види діяльності підприємства. Передусім на фінансовому стані підприємства позитивно позначаються безперебійний випуск і реалізація високоякісної продукції.

Як правило, що вищі показники обсягу виробництва та реалізації продукції, робіт, послуг і нижча їх собівартість, то вища прибутковість підприємства, що позитивно впливає на його фінансовий стан.

Для здійснення аналізу фінансового стану будь-якого підприємства перш за все необхідно провести дослідження складу і структури його балансу, динаміку різних елементів балансу, співвідношення оборотних і необоротних активів тощо (табл. 2.1).

Відповідно до даних табл. 2.1, видно, що вартість майна підприємства ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» зростає протягом аналізованого періоду, що оцінюється позитивно, оскільки це впливає на зростання обсягів виробництва продукції та збільшення прибутку.

Таблиця 2.1

Динаміка обсягу та складу майна ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» за 2015–2017рр.

Показники	Роки			Відхилення абсолютне, 2016-2015 тис. грн.	Відхилення абсолютне, 2017-2016 тис. грн.	Відхилення відносне, 2016-2015 %	Відхилення відносне, 2017-2016 %
	2015	2016	2017				
Валюта балансу, тис. грн	2433,8	2666,4	3052,1	232,6	385,7	10%	14%
Необоротні активи, тис. грн.	1582,1	1615,6	1791,6	33,5	176,0	2%	11%
у %-х до валюти балансу	65,0	60,6	58,7	-4,4	-1,9	-7%	-3%
Оборотні активи, тис. грн.	851,8	1050,8	1260,5	199,0	209,7	23%	20%
у %-х до валюти балансу	35,0	39,4	41,3	4,4	1,9	13%	5%

Зокрема вартість майна підприємства зросла із 2666,4 тис. грн. у 2016 році до 3052,1 тис. грн. у 2017 році, тобто збільшилась за досліджуваний період на 385,7 тис. грн. або на 14,5%.

Зростання майна підприємства зумовлено щорічним збільшенням оборотних активів, які за досліджуваний період зросли на 209,7 тис. грн або на 20% і становили у 2017 році 1260,5 тис. грн та на 260,1 тис. грн або на 20,6% і становили 1520,6 тис. грн у 2017 році.

Це є позитивним, адже підприємство має можливість розширити виробництво, а відповідно – і обсяги реалізації продукції. Необоротні активи підприємства за досліджуваний період зросли на 176,0 тис. грн або на 10,9% у 2017 році.

Однак таке зростання необоротних активів є незначним і не мало суттєвого впливу на розмір загального майна підприємства, адже оборотні активи зростали значно швидшими темпами. Проте таке збільшення може вплинути на зростання фондівдачі, продуктивності праці тощо.

Найбільшу частку в майні підприємства ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» протягом 2015–2017рр. займали необоротні активи. Це пояснюється видом діяльності підприємства, яке не потребує значної кількості запасів задля того, що забезпечити безперервний операційний процес.

Саме засоби виробництва формують більшу частину вартості підприємства. Протягом трьох років щороку частка необоротних активів зменшувалась, а частка оборотних активів зростала. І внаслідок такої тенденції за досліджуваний період частка оборотних і необоротних активів у майні підприємства майже зрівнялась.

У 2016 році частка оборотних активів складала 39,4%, а на 2017 рік цей показник зростає на 4,8 процентних пунктів і становила 41,3%. Водночас частка необоротних активів у майні підприємства знижується з 60,6% у 2016 році до 58,7% у 2017 році.

Далі проаналізуємо структуру активів підприємства (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Оцінка динаміки і структури обсягу майна підприємства ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ», тис. грн. за 2015–2017 рр.

Показник	2015	Питома вага, %	2016	Питома вага, %	2017	Питома вага, %	Відхилення (+), тис. грн		Темп приросту, %	
							2016/2015	2017/2016	2016/2015	2017/2016
1. Необоротні активи										
Основні засоби	1582	65,0	1615,6	60,6	1791,6	58,7	33,6	176	2%	11%
Усього за розділом 1	1582	65,0	1615,6	60,6	1791,6	58,7	33,6	176	2%	11%
2. Оборотні активи										
Дебіторська заборгованість за товари	223,3	9,2	638	23,9	902,1	29,6	414,7	264,1	186%	41%
Дебіторська заборгованість за розрахунками	63,6	2,6	35,6	1,3	30,8	1	-28	-4,8	-44%	-13%
Інша поточна дебіторська заборгованість	356,5	14,6	338,5	12,7	322,2	10,6	-18	-16,3	-5%	-5%
Грошові кошти	192,1	7,9	37,1	1,4	5,2	0,2	-155	-31,9	-81%	-86%
Інші оборотні активи	16,3	0,7	0,7	0	0,2	0	-15,6	-0,5	-96%	-71%
Усього за розділом 2	851,8	35,0	1050,8	39,4	1260,5	41,3	199	209,7	23%	20%
Баланс	2433,8	100	2666,4	100	3052,1	100	232,6	385,7	10%	14%

У структурі активів ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» 54,7% припадає на необоротні активи, що представлені основними засобами. На оборотні активи припадає 45,3%. У 2017 році необоротні активи зросли на 16,7 тис. грн, або на 10,9% за рахунок зростання основних засобів.

Оборотні активи у 2017 році зросли на 209,7 тис грн, або на 20%. Вони представлені переважно дебіторською заборгованістю.

Вивчимо склад і структуру дебіторської заборгованості (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Структура дебіторської заборгованості за даними підприємства ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» за 2015–2017 рр.

Показник	2015		2016		2017	
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	223,3	34,7	638,0	63,0	902,1	71,9
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	63,6	9,8	35,6	3,5	30,8	2,5
Інша поточна дебіторська заборгованість	356,5	55,5	338,5	33,4	322,2	25,7
Усього	643,4	100,00	1012,1	100,0	1255,1	100,0

На основі аналізу, отриманого на основі даних табл. 2.3, слід відмітити таке. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги на кінець 2017 року зросла на 264,1 тис. грн, що оцінюється негативно. На дебіторську заборгованість за товари припадає 72% усієї дебіторської заборгованості.

Інша поточна дебіторська заборгованість знизилась на кінець 2017 року на -16,3 тис. грн. Інша поточна дебіторська заборгованість складає 25,7% оборотних активів за результатами 2017 року. Найменше припадає на дебіторську заборгованість за розрахунками з бюджетом – 2,5% дебіторської заборгованості (оборотних активів) ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» за результатами 2017 року.

Зростання розміру дебіторської заборгованості в 2017 році зумовило зниження коефіцієнта покриття, що свідчить про низький рівень платіжної дисципліни та заморожування коштів від покупців у вигляді дебіторської заборгованості. Таким чином, цю проблему слід вирішувати шляхом вдосконалення політики управління дебіторською заборгованістю.

2.2 Оцінка ділової активності підприємства

На основі «Звіту про фінансові результати» підприємства ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» були побудовані таблиці фінансових результатів та здійснена оцінка динаміки основних показників. Спостерігається цікава динаміка зміни доходу (виручки) від реалізації продукції протягом усього досліджуваного періоду (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Аналіз фінансових результатів діяльності ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» за 2015-2017 роки.

Показники, тис. грн	2015	2016	2017	Абс.відх.(+,-)		Темп приросту,%	
				2016/ 2015	2017/ 2016	2016/ 2015	2017/ 2016
Чистий дохід від реалізації продукції	8657	10181,7	12152,6	1524,7	1970,9	18	19
Інші операційні доходи	661	315,7	498,3	-345,3	182,6	-52	58
Інші доходи	63,9	63,9	35,1	0,0	-28,8	0	-45
Разом доходи	9382	10561,3	12686	1179,3	2124,7	13	20
Собівартість реалізованої продукції	6354	8721	10251	2367,0	1530,0	37	18
Інші операційні витрати	1845	1405,8	1502,3	-439,2	96,5	-24	7
Інші витрати	132	78,8	80,1	-53,2	1,3	-40	2
Разом витрати	8333	10205,6	11833,4	1872,6	1627,8	22	16
Фінансовий результат до оподаткування	1045	355,7	852,6	-689,3	496,9	-66	140
Витрати на податок	188	64	152	-124,0	88,0	-66%	138%
Чистий прибуток	857	291,7	700,6	-565,3	408,9	-66%	140%

У 2016 році дохід підприємства ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» склав 10181,7 тис. грн, а в 2017 році обсяг доходу підприємства зріс до 12152,6 тис.

грн, або на 19,4%. У 2017 році обсяг чистого прибутку ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» зріс на 140% – з 291,7 тис. грн у 2016 до 700,6 тис. грн у 2017 році. Діяльність підприємства в 1 кварталі 2017 року була збитковою (-55 тис. грн), тоді як у 1 кварталі 2018 року отримано прибуток у розмірі 180,6 тис. грн.

В сучасних умовах виділяють ділову активність підприємств щодо мобілізації внутрішніх ресурсів економічного зростання та активність у зовнішньому економічному середовищі. Внутрішня активність виражається в зростанні економічного потенціалу підприємств або підвищенні ефективності його використання.

Аналіз і оцінку внутрішньої ділової активності здійснюють у кількісному та якісному вимірах. Кількісні параметри оцінки ділової активності виражені динамікою синтетичних і аналітичних показників виробничо-фінансової діяльності підприємств.

У практиці аналітичної роботи доцільно ці показники групувати: за абсолютними та відносними значеннями приросту щодо базового рівня чи щодо плану, за ефективністю використання виробничих ресурсів і капіталу.

Основні показники ділової активності розглянуті в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Оцінка показників ділової активності

№ з/п	Показник	Ум. позн.	Формула для розрахунку	Економічний зміст	Напрямок
1	2	3	4	5	6
1	Оборотність активів, ресурсовіддача, коефіцієнт трансформації	Кт	Чиста виручка від реалізації (Далі – ЧВ)/ активи	Скільки чистої виручки отримано на одиницю коштів, інвестованих в активи	Збільшення
2	Фондовіддача	Фо.ф	ЧВ/Основні виробничі фонди	Скільки виручки припадає на одиницю виробничих фондів	Збільшення
3	Коефіцієнт оборотності обігових активів	Ко	ЧВ/обігові кошти	Кількість оборотів обігових коштів за період	Збільшення
4	Період одного обороту обігових коштів (днів)	Ч.	$360/Ко$	Середній період від витрачення коштів на виробництво до отримання їх за реалізацію продукції	Зменшення
5	Коефіцієнт оборотності запасів	К о.з	Собівартість реалізації/середні запаси	Кількість оборотів коштів, інвестованих в запаси	Збільшення

Продовження табл. 2.5

1	2	3	4	5	6
6	Період одного обороту запасів (днів)	Чз	$360/К о.з$	Період, протягом якого запаси трансформуються в кошти	Зменшення, якщо не загрожує дефіцитом
7	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	К д.з	ЧВ/середня дебіторська заборгованість	У скільки разів виручка перевищує середню дебіторську заборгованість	Збільшення
8	Період погашення дебіторської заборгованості, дн.	Чд.з	$360/Кд.з$	Середній період інкасації дебіторської заборгованості	Зменшення
9	Коефіцієнт оборотності готової продукції	Кг.п.	ЧВ/Готова продукція	У скільки разів виручка перевищує запаси готової продукції	Збільшення
10	Період погашення кредиторської заборгованості (днів)	Чк.з	Середня кредиторська заборгованість *360 /собівартість реалізації	Середній період сплати підприємством короткострокової кредиторської заборгованості	Зменшення
11	Період операційного циклу (днів)	Чо.ц	$Чз+Чд.з$	Тривалість перетворення матеріальних ресурсів у грошові кошти	Зменшення
12	Період фінансового циклу (днів)	Ч ф.ц	$Чо.ц-Чк.з$	Період обороту коштів	Зменшення, від'ємне значення – під-во живе «в борг»
13	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Кв.к	ЧВ/власний капітал	Скільки виручки припадає на один. власного капіталу	Збільшення

Коефіцієнти ділової активності дозволяють проаналізувати, наскільки ефективно підприємство використовує свої ресурси. Як правило, до цієї групи відносяться різноманітні показники оборотності. Оборотність може відображатися як у коефіцієнтах (коефіцієнти оборотності), так і у днях (період обороту).

Показники оборотності мають важливе значення для підприємства, адже швидкість обороту засобів, тобто швидкість їх перетворення у грошову форму, виявляє безпосередньо вплив на платоспроможність підприємства. Крім того, прискорення швидкості обороту засобів відображає підвищення його виробничо-технічного потенціалу. У цілому слід зазначити, що головними, кількісними і якісними критеріями ділової активності є: ширина ринків збуту

продукції, в тому числі наявність або відсутність експорту, ділова репутація підприємства, стійкість аналогічного зростання.

Показники ділової активності підприємства ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» показані в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Аналіз показників ділової активності ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» за 2015-2017 роки.

Показник	2015	2016	2017	Відхилення		Темп приросту, %	
				2016/ 2015	2017/ 2016	2016/ 2015	2017/ 2016
Оборотність активів, ресурсовіддача	3,56	3,99	2,13	0,4	-1,9	12	-47
Фондовіддача	5,47	6,44	6,78	1,0	0,3	18	5
Коефіцієнт оборотності обігових активів	10,2	10,7	10,52	0,5	-0,2	5	-2
Період одного обороту обігових активів (днів)	35,91	33,64	34,23	-2,3	0,6	-6	2
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	13,5	12,3	10,72	-1,2	-1,6	-9	-13
Період погашення дебіторської заборгованості, дн.	27	30	34	3	4	8	15
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	49,26	8,49	8,8	-40,8	0,3	-83%	4%
Період погашення кредиторської заборгованості (днів)	7,41	42,4	40,93	35,0	-1,5	472%	-3%
Період операційного циклу (днів)	27,13	29,27	33,58	2,1	4,3	8%	15%
Період фінансового циклу (днів)	19,72	-13,13	-7,35	-32,8	5,8	-167%	-44%
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	9,11	9,29	9,96	0,2	0,7	2%	7%

Як бачимо, більшість показників ділової активності ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» зросли. Так, протягом 2015–2017рр. зріс період оборотності активів, дебіторської та кредиторської заборгованості, операційного циклу. У цілому це є негативною тенденцією.

Із табл.2.5 бачимо, що коефіцієнт оборотності активів на ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» має стабільну тенденцію до зменшення. Слід відмітити, що цей коефіцієнт є одним із найважливіших показників ефективності використання капіталу і вказує на швидкість його переходу зі стадії

виробничих запасів у готову продукцію та швидкість перетворення продукції в безпосередньо грошову форму.

Враховуючи це, можна стверджувати, що така динаміка свідчить про неефективність використання активів на досліджуваному підприємстві.

Важливою складовою оцінки ділової активності підприємств є аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованостей. Розмір дебіторської заборгованості визначається умовами підприємства щодо розрахунків зі своїми клієнтами.

Послаблення вказаних умов має як переваги, так і недоліки. Перевагами є зростання обсягу реалізації та прибутку, а недоліками – нестача оборотних коштів, уповільнення оборотності капіталу, можливість збільшення суми безнадійних боргів.

Оборотність дебіторської заборгованості на ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» у 2017 р. становила 11 разів. Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості у 2017 р. становила 34 дні.

Протилежна тенденція спостерігається і з коефіцієнтом кредиторської заборгованості. Зростання значення коефіцієнта до 8,8 у 2017 р. свідчить про зменшення швидкості погашення заборгованості підприємством. Так, середній термін повернення боргів П «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» у 2017 р. становив 41 день.

У посткризовий період не менш важливе значення займає аналіз показників рентабельності. Рентабельність показує, наскільки прибуткова діяльність підприємства.

Показники рентабельності дозволяють оцінити, який прибуток отримує підприємство з кожної вкладеної в активи гривні.

Відповідно, чим вищі коефіцієнти рентабельності – тим ефективніша діяльність підприємства. Тому, наразі підприємство повинно прагнути добитися більш високих показників, а керівництво повинно визначати шляхи їх зростання.

Показники рентабельності підприємства показані в табл. 2.7.

Аналіз показників рентабельності ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» за 2015-2017 роки.

Показники	Роки			Відхилення абсолютне, 2016-2015, тис. грн.	Відхилення абсолютне, 2017-2016, тис. грн.	Відхилення відносне, 2016-2015, %	Відхилення відносне, 2017-2016, %
	2015	2016	2017				
1. Капітал підприємства, тис. грн.	24338	2666,4	3052,1	232,6	385,7	10	14
2. Доход (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	8657	10181,7	12152,6	1524,7	1970,9	18	19
3. Собівартість, тис. грн.	6354	8721	10251	2367,0	1530,0	37	18
4. Сума основних засобів та запасів, тис. грн.	1582,1	1615,6	1791,6	33,5	176,0	2	11
5. Чистий прибуток, тис. грн.	857	291,7	700,6	-565,3	408,9	-66	140
6. Усього оборотних активів	851,8	1050,8	1260,5	199	209,7	24	20
7. Рентабельність реалізації продукції (5/3*100), %	13,5	3,3	6,8	-10,2	3,5	-76	106
8. Рентабельність виробничих активів (5/4*100), %	54,2	18,1	39,1	-36,1	21,0	-67	116
9. Рентабельність вкладеного капіталу (5/1*100), %	35,2	10,9	22,9	-24,3	12,0	-69	110
10. Рентабельність оборотних активів (5/6*100), %	100,6	27,8	55,6	-72,9	27,8	-72,4	100,2

Отже, у 2017 році показники рентабельності ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» зросли. У 2016 році показники підприємства показують значно гірші результати ніж у 2015 році. У 2018 році підприємство показує дуже позитивну динаміку показників, але стану 2015 року не було досягнуто.

2.3 Аналіз основних факторів, що впливають на ефективність використання оборотних активів

Для українських підприємств ефективність використання оборотних коштів відіграє ключову роль, оскільки, з одного боку, забезпечує ліквідність, а з іншого – ефективну роботу бізнесу в цілому.

На особливу увагу в процесі прийняття господарських рішень заслуговують фактори та показники впливу на ефективність використання оборотних коштів, їх ідентифікація, групування за певними ознаками та оптимізація.

Для розрахунку основних показників фінансово-господарської діяльності підприємства всі активи і пасиви балансу підрозділяються на 4 групи.

Поділ активів:

A1 – Активи абсолютної ліквідності. Суми по всіх статтях коштів, що можуть бути використані для здійснення поточних розрахунків негайно.

A2 – Активи високої ліквідності, для перетворення яких у готівку необхідно визначений час. У цю групу можна віднести дебіторську заборгованість й інші оборотні активи.

A3 – Активи низької ліквідності. Це запаси і витрати.

A4 – Активи, які важко реалізувати. Відносять необоротні активи (1 розділ активу балансу).

Поділ пасивів:

П1 – Короткострокові пасиви. Відноситься кредиторська заборгованість, позички для працівників, інші короткострокові зобов'язання.

П2 – Середньострокові пасиви. Це короткострокові позикові кредити банків і інші позики, що підлягають погашенню протягом 12 місяців після звітної дати.

П3 – Довгострокові пасиви. Це довгострокові кредити банків, позикові засоби й інші довгострокові пасиви.

П4 – Постійні пасиви. Включають статті 1 розділу пасиву балансу.

Розрахунки наведемо в табл. 2.8.

Поділ активів і пасивів балансу ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» по ступеню ліквідності, тис. грн за 2015-2017 роки.

№ з/п	Показник	2015	2016	2017	Платіжний надлишок (+) або нестача(-)	
					Порівняння 2016 р. до 2015 р	Порівняння 2017 р. до 2016 р.
1	РАЗОМ АКТИВІВ	2433,8	2666,4	3052,1	232,6	385,7
2	Перша група (А1) – активи абсолютної ліквідності (грошові кошти в національній та іноземній валюті)	192,1	37,1	5,2	-155	-31,9
3	Друга група(А2) – активи, що швидко реалізуються (відвантажені товари і дебіторська заборгованість)	659,6	1050,1	1260,3	390,5	210,2
4	Третя група(А3) – активи, що повільно реалізуються (готова продукція, виробничі запаси, товари, незавершене виробництво, векселі, інші оборотні активи, витрати майбутніх періодів)	-	-	-	-	-
5	Четверта група (А4) – активи, що важко реалізуються (необоротні активи, стаття 080 АБ)	1582,1	1615,6	1791,6	33,5	176
6	РАЗОМ ПАСИВІВ	2433,8	2666,4	3052,1	232,6	385,7
7	Перша група (П1) – найбільш строкові зобов'язання, (кредиторська заборгованість та кредити банку, строк повернення яких настав, поточні зобов'язання,)	129	1189,6	1580,1	1060,6	390,5
8	Друга група (П2) – середньострокові зобов'язання (короткострокові кредити банку, векселі, інші поточні зобов'язання, доходи майбутніх періодів, Забезпечення наступних виплат та платежів)	1355	526,8	235,2	-828,2	-291,6

9	Третя група (ПЗ) – довгострокові зобов'язання					
10	Четверта група (П4) – власний капітал	949,8	1241,6	1198,7	291,8	-42,9

За наведеними даними видно, що в 2017 році порівняно з 2016 роком активи зростали швидкими темпами, ніж у 2016 році порівняно із 2015 роком – на 385,7 тис. грн за рахунок зростання другої та четвертої груп активів.

У 2017 році порівняно з 2016 р. спостерігається зростання загальної вартості активів на 385,7 тис. грн, це пояснюється збільшенням вартості активів підприємства, що швидко реалізуються на 210,2 тис. грн, та активів, що важко реалізуються на 176 тис. грн, тоді як активи абсолютної ліквідності скоротилися.

Визначимо ліквідність балансу підприємства. Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконуються умови:

$$\begin{aligned}
 A_1 &\geq P_1 \\
 A_2 &\geq P_2 \\
 A_3 &\geq P_3 \\
 A_4 &\leq P_4
 \end{aligned}
 \tag{2.1}$$

Проаналізуємо, чи виконуються ці умови для ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» за 2015–2017 рр. (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Аналіз ліквідності балансу ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» за 2015–2017 рр.

№ з/п	Показники	2015	2016	2017
1	$A_1 \geq P_1$	192,1 > 129 Виконується	37,1 < 1189,6 Не виконується	5,2 < 1580,1 Не виконується
2	$A_2 \geq P_2$	659,6 < 1355 Не виконується	1050,1 > 526,8 Виконується	1260,3 > 235,2 Виконується
3	$A_3 \geq P_3$	0 > 0 Виконується	0 > 0 Виконується	0 > 0 Виконується
4	$A_4 \leq P_4$	1582,1 > 949,8 Виконується	1615,6 > 1241,6 Виконується	1791,6 > 1198,7 Виконується

Отже, баланс підприємства не є абсолютно ліквідним.

Якщо проаналізувати дані табл. 2.8, спостерігається тенденція до зростання як активів і пасивів у цілому, так і по окремим групам за період із 2016–2017 рр., але при порівнянні статей балансу не всі нерівності виконуються, що свідчить про порушення ліквідності балансу.

При цьому нестача коштів по одній групі активів компенсується їх надлишком по іншій групі лише теоретично. У реальній платіжній ситуації менш ліквідні активи не можуть замінити більш ліквідними.

Наступним етапам аналізу ліквідності є дослідження коефіцієнтів і абсолютних показників, яке здійснюється поетапним зіставленням окремих груп активів з короткостроковими пасивами.

Таблиця 2.10

Аналіз показників ліквідності та платоспроможності ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» за 2015–2017 рр.

№ з/п	Показники	Формула	2015	2016	2017	Відхилення абс.	
						2016	2017
1	Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття)	$K_{п.л} = \frac{OA}{KP}$ OA – оборотні активи; КП – короткострокові пасиви	6,6	0,74	0,68	-5,86	-0,06
2	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$K_{а.л} = \frac{ГК}{КП} = A1 / (П1 + П2)$	0,13	0,74	0,68	0,61	-0,06
3	Коефіцієнт швидкої ліквідності	$K_{ш.л} = \frac{OF - B3}{КП}$, B3 – виробничі запаси	6,6	0,03	0,00	-6,57	-0,03
4	Власні оборотні кошти (робочий капітал)	ВОК = OA – КП	722,8	-374	-592,9	-1096,8	-218,9
5	Забезпечення поточної діяльності власними оборотними коштами	$K_3 = \frac{ВОК}{OA}$	0,85	-0,35	-0,471	-1,20	-0,12
6	Маневреність власних оборотних коштів	$M_{ф.к} = \frac{ГК}{ВОК} = A1/ВОК$	0,27	-0,099	-0,008	-0,36	-0,09

Станом на 31.12.17 р. відмічена така тенденція:

- показник поточної ліквідності (коефіцієнт покриття): показник не відповідає нормативу, що характеризує недостатність у підприємства оборотних засобів для покриття своїх зобов'язань, рівень показника скорочується у 2017 році порівняно з 2016 р., що оцінюється негативною тенденцією;
- показник абсолютної ліквідності: показник показує, яку частку короткострокової заборгованості підприємство може погасити негайно за рахунок наявних грошових коштів, у цьому випадку у 2016 році – 3%, у 2017 році – 0, що оцінюється негативною тенденцією;
- коефіцієнт швидкої ліквідності: показник аналогічний коефіцієнту покриття, оскільки запасів підприємство не має. Він нижчий нормативу і має тенденцію до зростання;
- показник власних оборотних коштів показує, що підприємству не вистачає оборотних.

Проведемо аналіз фінансової стійкості підприємства ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» за 2015–2017 рр. у табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Аналіз фінансової стійкості ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» за 2015–2017 рр.

Показники	Дата			Відхилення абс.	
	2015	2016	2017	2016	2017
Наявність власних оборотних коштів	722,8	-374	-592,9	-1096,8	-218,9
Коефіцієнт фінансової автономії	0,39	0,47	0,39	0,08	-0,08
Коефіцієнт фінансової залежності	0,61	0,53	0,61	-0,08	0,08
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0	0	0	0,00	0,00
Коефіцієнт фінансового ризику	1,56	1,15	1,55	-0,41	0,40
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,90	-0,3	-0,49	-1,20	-0,19
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,12	-0,36	-0,47	-0,48	-0,11

На основі табл. 2.11 можемо дійти висновку про фінансову стійкість підприємства:

- коефіцієнт автономії скоротився та склав на кінець 2017 року 0,39, що свідчить про незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування лише на 39%, це є негативно. Протягом усього аналізованого періоду цей показник був меншими за 50%;
- коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів дорівнює 0, оскільки в підприємства немає довгострокових зобов'язань;
- коефіцієнт фінансового ризику в 2017 році зріс, що свідчить про зростання частки позикових коштів, що припадає на власні, ця динаміка є негативною;
- підприємство має не достатньо власних оборотних коштів.

Узагальнюючи висновки, відмітимо таке: підприємство ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» не є фінансово стійким.

2.4 Дослідження політики фінансування оборотних активів на підприємстві

Політика фінансування оборотних активів ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» являє собою частину загальної політики управління його оборотними активами, що полягає в оптимізації обсягу та складу фінансових джерел їхнього формування з позицій забезпечення ефективного використання власного капіталу і достатньої фінансової стійкості підприємства.

Розробка політики фінансування оборотних активів здійснюється по наступних основних етапах.

1. Аналіз стану фінансування оборотних активів підприємства в попередньому періоді.
2. Формування принципів фінансування оборотних активів підприємства. Відповідно до теорії фінансового менеджменту існує три принципових підходи до фінансування різних груп оборотних активів підприємства.

3. Оптимізація обсягу поточного фінансування оборотних активів (поточних фінансових потреб) з обліком формованого фінансового циклу підприємства. Така оптимізація дозволяє виявити та мінімізувати реальну потребу підприємства у фінансуванні оборотних активів за рахунок власного капіталу і приваблюваного фінансового кредиту (у довгостроковій або короткостроковій його формах).

4. Оптимізація структури джерел фінансування оборотних активів підприємства.

Як відомо, між статтями активу й пасиву балансу існує тісна взаємозалежність. Кожна стаття балансу має свої джерела фінансування. Джерелом фінансування довгострокових активів, як правило, є власний капітал і довгострокові позичені кошти. Не виключається випадок формування довгострокових активів і за рахунок короткострокових кредитів банку.

Поточні активи формуються як за рахунок власного капіталу, так і за рахунок короткострокових позичених коштів.

Залежно від джерел формування загальну суму поточних активів (оборотного капіталу) прийнято ділити на дві частини:

1. Змінну частину, яка складена за рахунок короткострокових зобов'язань підприємства;
2. Постійний мінімум поточних активів, який формується за рахунок власного і довгострокового позиченого капіталу.

Аналіз джерел утворення майна підприємства проведено в табл. 2.12.

Таким чином, спостерігається така динаміка власного капіталу: сума статутного капіталу залишається сталою протягом усього аналізованого періоду (629,9 тис. грн), неоплачений капітал також незмінний протягом аналізованого періоду і складає 5,6 тис. грн. Діяльність підприємства є збитковою, внаслідок чого скорочується сума нерозподіленого прибутку з 554,3 тис. грн у 2016 році до 511,4 тис. грн у 2017 році.

Таблиця 2.12

**Аналіз динаміки та структури джерел утворення майна підприємства ДП
«ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ», тис. грн за 2015–2017 рр.**

Показник	2015	Питома вага, %	2016	Питома вага, %	2017	Питома вага, %	Відхилення (+), тис.грн		Темп приросту, %	
							2016/2015	2017/2016	2016/2015	2017/2016
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Власний капітал										
Зареєстрований капітал	692,9	28,47	692,9	26	692,9	22,7	0	0	0,00	0,00
Нерозподілений прибуток	262,5	10,79	554,3	20,8	511,4	16,8	291,8	-42,9	1,11	-0,08
Неоплачений капітал	-5,6	-0,23	-5,6	-0,2	-5,6	-0,2	0	0	0,00	0,00
Усього за розділом 1	949,8	39,03	1241,6	46,6	1198,7	39,3	291,8	-42,9	0,31	-0,03
2. Поточні зобов'язання										
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	129,1	5,30	718,3	26,9	853	27,9	589,2	134,7	4,56	0,19
Поточні зобов'язання за розрахунками з бюджетом	115,2	4,73	127,8	4,8	114,7	3,8	12,6	-13,1	0,11	-0,10
з страхування	148,7	6,11	63,8	2,4	128,2	4,2	-84,9	64,4	-0,57	1,01
з оплати праці	288,3	11,85	273,1	10,2	484,2	15,9	-15,2	211,1	-0,05	0,77
Інші поточні зобов'язання	268,5	11,03	235,2	8,8	273,3	9	-33,3	38,1	-0,12	0,16
Усього за розділом 3	1484	60,97	1424,8	53,4	1853,4	60,7	-59,2	428,6	-0,04	0,30
Баланс	2433,8	100,00	2666,4	100	3052,1	100	232,6	385,7	0,10	0,14

Таким чином, власний капітал зменшився в 2017 році на 42,9 тис. грн. або 3% і становить на кінець року 39,3% валюти балансу.

У 2017 році вартість майна, що контролюється підприємством, становила 3052,1 тис. грн, у порівнянні зі станом у 2016 році ця сума зросла на 385,7 тис. грн.

Довгострокових зобов'язань підприємство не має.

Поточні зобов'язання ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» формуються переважно з кредиторської заборгованості. Зокрема, кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги в 2017 р. складає 27,9% валюти балансу, а її розмір складає 853 тис. грн.

Поточні зобов'язання за розрахунками з бюджетом у 2017 році складають близько 3,8% валюти балансу.

Структура джерел фінансування оборотних активів ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» показана у табл. 2.13.

Таблиця 2.13

Структура джерел фінансування оборотних активів ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» за 2015–2017 рр.

№ з/п	Показник	На 01.01.2016 р., тис. грн.	На 01.01.2017 р., тис. грн.	На 01.01.2018р., тис. грн.
1	Загальна сума оборотних активів	851,8	1050,8	1260,5
2	Загальна сума короткострокових зобов'язань підприємства	1484,0	1424,8	1853,4
3	Сума власного оборотного капіталу	-632,2	-374	-592,9

Графічно це можна зобразити на рис. 2.2.

Аналізуючи дані, можна сказати, що у 2017 році в порівнянні з 2016 роком від'ємне значення власного оборотного капіталу у складі джерел фінансування оборотних активів скоротилося на 218,9 тис. грн, що свідчить про зростання фінансової залежності підприємства і нестійкості його стану. Цей фактор є негативним для підприємства.

Якщо підприємство буде і в майбутньому такими темпами накопичувати власний капітал, то скоро воно досягне неоптимального співвідношення власних і позичених коштів. Підприємство далі залишається з малою часткою власного оборотного капіталу, що не забезпечує підприємству достатню гнучкість у використанні власного капіталу.

Дослідження системи управління оборотними активами проводилось на ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ», яке працює на ринку понад 15 років (zareєстровано Хустською державною адміністрацією 05.02.2003 року). Підприємство відноситься до галузі легкої промисловості, сектор економіки – промисловість, виробництво взуття.

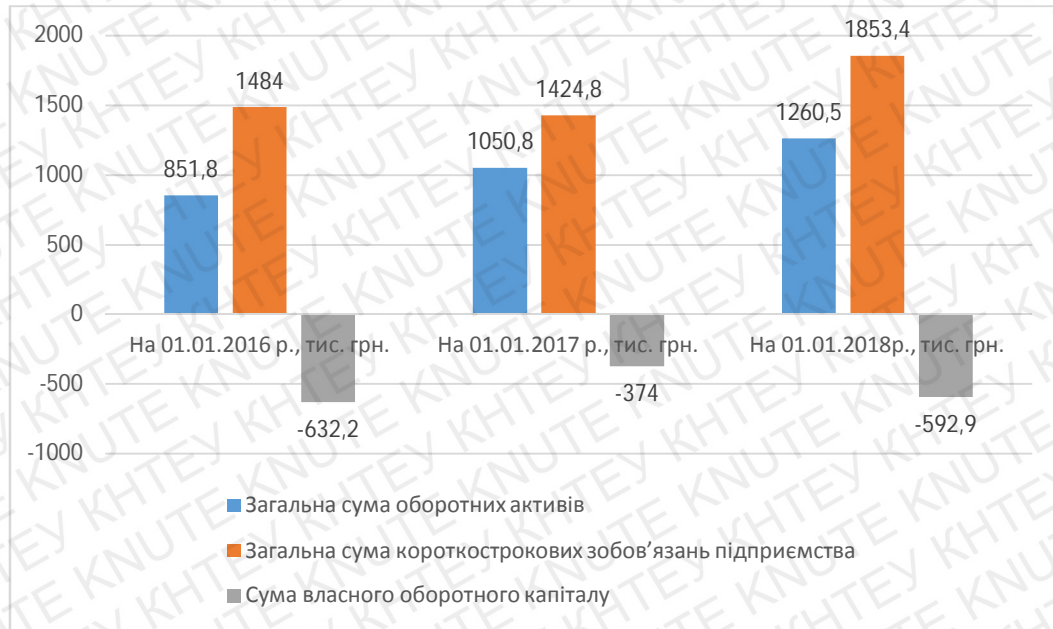

Рис.2.2. Структура оборотного капіталу підприємства ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» за 2015–2017 рр.

Організаційна структура управління ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» має лінійно-функціональну форму організації управління. Найвищою ланкою ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» є директор, який повністю відповідає за управління поточною діяльністю підприємства, йому безпосередньо підпорядковані: начальник виробництва, начальник відділу постачання та логістики, головний бухгалтер, начальник відділу збуту, юрист.

Аналіз майна ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» показав, щовартість майна підприємства зросла із 2666,4 тис. грн. у 2016 році до 3052,1 тис. грн. у 2017 році, тобто збільшилась за досліджуваний період на 385,7 тис. грн. або на 14,5%. Найбільшу частку в майні підприємства ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» протягом 2015–2017 рр. займали необоротні активи. Це пояснюється видом діяльності підприємства, яке не потребує значної кількості запасів задля того, що забезпечити безперервний операційний процес.

У 2016 році дохід підприємства ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» склав 10181,7 тис. грн, а в 2017 році обсяг доходу підприємства зріс до 12152,6 тис. грн, або на 19,4%. У 2017 році обсяг чистого прибутку ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-

ХУСТ» зріс на 140% – з 291,7 тис. грн у 2016 до 700,6 тис. грн у 2017 році. Діяльність підприємства в 1 кварталі 2017 року була збитковою (-55 тис. грн), тоді як у 1 кварталі 2018 року отримано прибуток у розмірі 180,6 тис. грн.

Важливою складовою оцінки ділової активності підприємств є аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованостей. Оборотність дебіторської заборгованості на ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» у 2017 р. становила 11 разів. Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості у 2017 р. становила 34 дні.

Протилежна тенденція спостерігається і з коефіцієнтом кредиторської заборгованості. Зростання значення коефіцієнта до 8,8 у 2017 р. свідчить про зменшення швидкості погашення заборгованості підприємством. Так, середній термін повернення боргів П «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» у 2017 р. становив 41 день.

Аналіз ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємство ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» показав, що показник поточної ліквідності (коефіцієнт покриття) не відповідає нормативу, що характеризує недостатність у підприємства оборотних засобів для покриття своїх зобов'язань, рівень показника скорочується у 2017 році порівняно з 2016 р., що оцінюється негативною тенденцією;

Показник абсолютної ліквідності показує, яку частку короткострокової заборгованості підприємство може погасити негайно за рахунок наявних грошових коштів, у цьому випадку у 2016 році – 3%, у 2017 році – 0, що оцінюється негативною тенденцією;

Коефіцієнт швидкої ліквідності аналогічний коефіцієнту покриття, оскільки запасів підприємство не має. Він нижчий нормативу і має тенденцію до зростання;

Показник власних оборотних коштів (робочий капітал): показник показує, що підприємству не вистачає оборотних коштів для розрахунку за короткостроковими зобов'язаннями.

Проведений аналіз показує, що підприємствоне є фінансово стійким.

У 2017 році вартість майна, що контролюється підприємством, становила 3052,1 тис. грн, у порівнянні зі станом у 2016 році ця сума зросла на 385,7 тис. грн. Довгострокових зобов'язань підприємство не має. Поточні зобов'язання ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» формуються переважно з кредиторської заборгованості. Зокрема, кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги в 2017 р. складає 27,9% валюти балансу, а її розмір складає 853 тис. грн.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ»

3.1 Резерви підвищення ефективності використання оборотних активів підприємства

Підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу підприємства ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» повинно, в першу чергу, забезпечити пошук компромісу між ризиком втрати ліквідності та ефективністю роботи.

Це зводиться до рішення двох важливих задач:

1. Забезпечення платоспроможності підприємства. Тобто підприємство повинно мати можливість вчасно оплачувати рахунки, виконувати зобов'язання. Підприємство, що не має достатнього рівня оборотного капіталу, може зіткнутися з ризиком неплатоспроможності.
2. Забезпечення прийняттого об'єму, структури і рентабельності активів. Наприклад, високий рівень виробничо-матеріальних запасів потребує відповідно значні поточні витрати.

Одним із ключових факторів підвищення ефективності виробництва є прискорення обігу коштів. На жаль, кризові явища в розвитку української економіки спричинили істотні негативні зміни як у тривалості обігу більшості підприємств, так і його структури.

Повний обіг коштів включає в себе такі структурні складові: час виробництва, час обігу; період перебування обігових коштів у сферах виробництва й обігу, не пов'язаних з основним напрямом виробничої діяльності підприємств.

Прискорення оборотності оборотних коштів з обороту призводить до вивільнення матеріальних ресурсів і джерел їх формування, при уповільненні – до обороту залучаються додаткові кошти. Тобто кожне

підприємство повинно намагатися як можна більше прискорити оборотність оборотного капіталу, задля досягнення абсолютного й відносного вивільнення оборотного капіталу.

Щоб підвищити ефективність формування та використання оборотного капіталу на підприємстві ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ», потрібно:

- удосконалити рух товару і нормалізувати розміщення оборотних коштів;
- повністю і ритмічно виконувати плани господарської діяльності;
- удосконалювати організацію торгівлі, упроваджувати прогресивні форми і методи продажу;
- удосконалювати розрахунки з постачальниками і покупцями;
- покращувати претензійну роботу;
- прискорювати оборот грошових коштів за рахунок поліпшення інкасації торгової виручки, строгої лімітації залишків грошових коштів в касах торгових підприємств, в дорозі, на розрахунковому рахунку в банку;
- звести до мінімуму запаси господарських матеріалів, малоцінних предметів, інвентарю, спецодягу на складі, скоротити підзвітні суми, витрати майбутніх періодів;
- не допускати дебіторської заборгованості.

Тобто ефективність використання оборотних коштів на підприємстві ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» залежить, перш за все, від уміння управляти ними, покращувати організацію торгівлі, підвищувати рівень комерційної та фінансової роботи. Особливого значення для підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу має дебіторська заборгованість підприємства.

Можна запропонувати такі пропозиції з ефективного управління нею:

- своєчасно здійснювати контроль за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості;
- контролювати стан розрахунків за простроченими заборгованостями;
- своєчасно виявляти недопустимі види дебіторської заборгованості.

Отже, пропонуємо такий проект підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу на підприємстві ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ»:

1. Встановлення термінів відстрочки платежів для різних груп покупців. Існує практика, коли ці терміни встановлюються залежно від періоду часу, протягом якого конкретний покупець може реалізувати придбаний товар.

Наприклад, клієнт реалізовує товар за 10 днів, тому немає сенсу надавати йому відстрочку оплати на довший термін, ніж ті самі 10 днів. Але враховуючи, що підприємство не може проаналізувати реалізацію товару кожним своїм клієнтом відстрочка платежів має надаватися лише покупцям, обсяг реалізації яких перевищує визначені обсяги.

Так, для підприємства, із середньою одноденною виручкою більше 50000 тис. грн, необхідно встановити такі терміни відстрочки платежів для різних груп покупців (табл.3.1).

Таблиця 3.1

Встановлені терміни відстрочки платежів для різних груп покупців на підприємстві ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ»

Обсяг реалізації, тис. грн.	Відстрочка, днів
від 10000 до 20000	3
від 20001 до 45000	10
від 45001 до 70000	20
більше 70001	30

З табл.3.1 випливає, що найбільший термін відстрочки платежу на підприємстві буде складати 30 днів, для цього покупець має купити товар на суму від 70001 тис. грн.

2. Встановлення лімітів величини дебіторської заборгованості для кожного покупця (або групи покупців), які залежатимуть від обсягів реалізації та історії кредитних відносин із ними. Як правило, коли обсяг реалізації продукції клієнту є значним, і до цього часу він справно погашав свою

заборгованість, то для нього встановлюється більший ліміт дебіторської заборгованості.

Для дрібного ж клієнта цей ліміт є меншим. Якщо ліміт перевищується, то подальше відвантаження продукції з відстрочкою платежу не повинно здійснюватись.

Залежності від обсягів реалізації всі покупці підприємства необхідно поділити на такі групи (за умови одноденної виручки більше 50000 тис. грн), представлені втабл.3.2.

Таблиця 3.2

Групи покупців залежно від обсягів реалізації

Обсяг реалізації, тис. грн.	Група покупців
до 10000	дрібні
від 10001 до 20000	дрібнооптові
від 20001 до 45000	середні
від 45001 до 70000	крупні
більше 70001	крупнооптові

Поділ саме на такі групи дозволить підприємству ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» розмежовувати покупців по обсягу реалізації та строку погашення ними своїх зобов'язань.

Необхідно встановити такі максимальні обсяги дебіторської заборгованості покупців підприємства залежно від групи, тобто пропонується встановити максимальну дебіторську заборгованість для кожної групи покупців окремо, наприклад, для дрібнооптових він складатиме 18000 тис. грн.

Слід зазначити, що покупець, який більше трьох разів вчасно не сплатив свою заборгованість, не може потрапити до наступної групи. Отже, підприємство має виділити п'ять груп покупців залежно від обсягу закупівель цими підприємствами.

Саме від групи покупця буде залежати максимальний обсяг дебіторської заборгованості, при якій відвантаження товару буде припинено.

3. Ефективне використання запровадженої системи стимулюючих знижок для клієнтів, які працюватимуть на умовах передплати. При цьому важливо прорахувати економічний ефект від продажів зі знижками, визначити, що підприємству вигідніше: отримувати менший дохід від реалізації з передоплатою, чи більший дохід, але із затримкою платежів.

4. Запровадження системи знижок у період року, коли рівень продажів найменший. Враховуючи, що частина продукції підприємств користується сезонним попитом, то керівництву підприємства необхідно прийняти рішення надавати сезонні знижки на партії товарів від певної суми реалізації.

5. Розробка системи договорів, в яких чітко будуть зазначені умови та терміни оплати, а також відповідальність покупця у випадку порушення термінів розрахунків. На підприємствах необхідно розробити типовий договір поставки в якому врахувати всі вимоги нормативно-правових актів, що регулюють договірні відносини.

Головна вимога до змісту договору полягає в тому, щоб він містив у собі такі юридичні норми, які б дозволили регулювати весь комплекс взаємовідносин з клієнтом (позичальником).

Узагальнюючим показником, що характеризує управління оборотними активами і виступає в якості генерального завдання при їх формуванні, є оборотність оборотних активів, що відображає продуктивність їх використання.

Саме прискорення оборотності оборотних активів підприємства формує раціональний обсяг оборотних активів, що сприяє вивільненню капіталу підприємства та збільшенню прибутку.

Слід зазначити, що наслідком впровадження проекту підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу в ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» мають стати:

- забезпечення безперебійної роботи підприємства;
- зниження обсягів вільних поточних активів, і, як наслідок, зниження витрат на їх фінансування;

– прискорення обороту оборотних активів – максимізація прибутку підприємства при збереженні ліквідності.

Шляхами підвищення ефективності використання активів є:

Визначення потреби підприємства в активах з врахуванням факторів які впливають на обсяг оборотних коштів:

- темпи зростання виробництва;
- місцезнаходження підприємства: віддаленість від постачальників і споживачів;
- організація системи розрахунків, платіжна дисципліна;
- сезонність виробництва, реалізації і постачання сировини;
- стан кон'юнктури на ринку сировини і ринку готової продукції.

Оптимізація обсягів оборотних активів – визначення раціонального співвідношення між оборотними активами і обсягами реалізації.

Забезпечення необхідної ліквідності оборотних активів – загальний рівень їх миттєвої ліквідності повинен забезпечувати необхідний рівень платоспроможності підприємства по поточним фінансовим зобов'язанням.

Забезпечення мінімізації ризиків, пов'язаних з використанням оборотних активів. Це досягається шляхом:

- встановлення мінімально необхідних розмірів коштів, які зберігаються в грошовій формі;
- забезпечення стягнення дебіторської заборгованості шляхом оформлення комерційних кредитів забезпечених векселями, страхування, включення в договір поставки системи штрафних санкцій;
- вкладання грошових коштів у цінні папери підприємств, які являються фінансово-стабільними;
- створення резервів товарно-матеріальних цінностей з врахуванням їх потреби, а також якісних характеристик та інше.

Прискорення оборотності активів – шляхи прискорення обертання оборотних коштів:

- 1) для стадії поставок:
 - удосконалення організації складського господарства;
 - скорочення запасів товарно-матеріальних цінностей;
 - 2) для стадії виробництва:
 - удосконалення процесу виробництва продукції та поліпшення умов праці;
 - удосконалення технології виробництва;
 - скорочення виробничого циклу;
 - 3) для стадії обігу:
 - реалізація залежалих, непотрібних товарно-матеріальних цінностей;
 - встановлення тривалих прямих зв'язків із споживачами продукції;
 - вдосконалення транспортного господарства;
- Забезпечення формування оптимальної структури джерел фінансування оборотних активів.

Крім того, слід зазначити, що економічна ситуація в країні також значною мірою впливає на склад і структуру оборотних коштів підприємства.

Для оцінки потреби у фінансуванні оборотного капіталу можуть використовуватися такі методи.

1. Метод пропорційної оцінки потреби у фінансуванні. Потребу у фінансуванні ділової активності підприємства AFN оцінюють за формулою (3.1):

$$AFN = [A/S \cdot (S_{пл} - S) - CL/S \cdot (S_{пл} - S)] - (NCF - DIV) \quad (3.1)$$

де A – активи підприємства (входять до оцінки валюти балансу);

$S_{пл}$ – фактичний і плановий обсяги реалізації відповідно;

CL – поточні зобов'язання підприємства;

NCF – чистий операційний приріст грошових засобів;

DIV – дивідендні виплати.

Основна ідея методу полягає в ув'язці очікуваного приросту обсягу реалізації з динамікою активів підприємства.

За інших рівних умов (відображених у коефіцієнтах A/S та CL/S) очікуване підвищення обсягу реалізації потребує додаткового залучення до господарського обороту нових активів (запасів сировини, матеріалів, готової продукції на складі підприємства, грошових засобів), які можуть бути покриті залученими поточними зобов'язаннями (на тих же умовах, які склалися до моменту прогнозованої оцінки).

Поправка до додаткової фінансової потреби (у грошових засобах) у вигляді різниці ($NCF - DIV$) показує, що потреба в додаткових грошах може бути зменшена за рахунок очікуваного в майбутньому зростання чистого доходу підприємства за вирахуванням амортизаційних відрахувань і дивідендних виплат.

Розрахунок за формулою (3.1) базується на даних балансового звіту, звіту про фінансові результати та перспективних розрахунків надходжень та витрат у зв'язку з очікуваним обсягом реалізації.

2. Кошторисний метод. Суть методу полягає в бюджетуванні грошових засобів, що надходять на підприємство та виходять із нього у вигляді платежів.

Зазвичай кошторисним розрахункам передують вирішення ряду вихідних задач, які зводяться до визначення постійних і змінних витрат, частки надходжень від реалізації продукції за готівку та на умовах кредиту, частки дивідендних виплат, руху залишків готової продукції на складі та виробничої програми.

3. Методи трендового аналізу та економічного моделювання.

Ці статистичні методи використовуються в практиці закордонних підприємств (особливо великих компаній, зайнятих виробництвом засобів виробництва) для прогнозування руху грошових ресурсів на основі ринкових макроекономічних індикаторів ділової активності (наприклад, валового національного продукту, зайнятості тощо). Таким чином, дані статистичних розробок адаптуються до потреб конкретного підприємства, що ґрунтуються на масиві показників фінансової (бухгалтерської) звітності.

3.2 Планування потреби підприємства в оборотних активах

Процес планування потреби підприємства ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» в оборотних активах розподілений по вертикальним ланкам управлінської структури залежно і від планового періоду. Планові орієнтири розробляються на вищому рівні в особі Генерального директора підприємства та його замісників по функціональним питанням.

На цьому рівні із загальної економічної ситуації та кон'юнктури на перспективу розробляються основні стратегічні цілі та управлінська політика в головних питаннях у вигляді довгострокових програм розвитку підприємства.

Цей етап планування можна назвати початковим, а процес планування – оцінкою порядку величини. Якщо результат оцінювання позитивний, то переходять до наступного етапу, а якщо ні, то коригують цілі.

Реалізація довгострокових програм в ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» передається на тактичний рівень управління – керівникам лінійних і функціональним підрозділам у масштабах підприємства. На цьому рівні розробляються середньострокові та поточні плани стратегічних цілей на кожний плановий період.

Подальший процес планування передається в відділ планування виробництва, де розробляються оперативні плани (на квартал, рік). Таким чином, процеси взаємозв'язки, синхронізації, корегування планів у ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» протікають «знизу вверху». Безпосереднім осередком розрахунку планових показників є відділ планування виробництва.

У процесі тактичного планування в ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» складаються різноманітні фінансові розрахунки, таблиці, у яких визначаються результати від продажу продукції, робіт і послуг, справляється розподіл виявлених результатів, розраховуються нормативи власних оборотних активів

і джерела їх покриття, визначаються обсяги витрат і джерела їх покриття по капітальних вкладеннях тощо.

Процес планування потреби підприємства в оборотних активах тісно пов'язаний з процесами придбання, виробництва і збуту.

При плануванні матеріально-технічного забезпечення важливою є інформація про постачальників сировини та послуг, розмір та якість виробничих запасів, динаміку змін обсягів кредиторської заборгованості тощо. На цій стадії формуються плани запасів, кредиторської заборгованості перед постачальниками, строки її погашення.

Плануванняматеріально-технічногозабезпеченнямаєсвоєюголовноюметоювизначенняоптимальноїпотреби підприємства у матеріальнихресурсахдлязабезпеченнявиробничо-господарськоїтакомерційноїдіяльності, створенняоптимальнихзапасівтоварно-матеріальнихцінностей.

Аналіз такої інформації дає можливість диференційно підходити до планування рівня запасів залежно від їх вартості або важливості в технологічному процесі. Планування розміру кредиторської заборгованості дає можливість встановити черговість її погашення.

Процес планування потреби підприємства в оборотних активах представляє собою замкнутий цикл і складається з таких етапів (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

**Процес планування потреби підприємства в оборотних активах в
ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ»**

№ з/п	Дії/етап	Виконавці (відповідальні особи)	Входи	Виходи	Основні документи та вимоги
1	2	3	4	5	6
Місячне планування (всі форми документів мають бути авторизовані)					
1	Підготовка місячного плану	Комерційний відділ	організація підготовки маркетингових прогнозів розвитку ринкової кон'юнктури та можливих обсягів	- місячні та оперативні маркетингові асортиментні плани; - складання детальних планів, графіків, бюджетів з прив'язуванням	деталізований асортиментний маркетинговий план, до 25 числа місяця що передує плановому

			збуту продукції на майбутній період, необхідних для планування виробничо-збутової діяльності підприємства	конкретних завдань, заходів та робіт за часом до ресурсів.
--	--	--	---	--

Продовження табл. 3.3

1	2	3	4	5	6
		Відділ збуту	- поточна інформація про внутрішнє та зовнішнє середовище підрозділу; - місячний асортиментний маркетинговий план;	- прогнози та розроблені місячні асортиментні плани продажів продукції; - асортиментний план відвантаження та поставок готової продукції;	- місячний асортиментний план продажу продукції; - асортиментний план відвантаження та поставок готової продукції, до 26 числа місяця що передує плановому
		Відділ постачання та логістики	- поточна інформація про внутрішнє та зовнішнє середовище підрозділу; - асортиментний план відвантаження та поставок готової продукції;	- місячний асортиментний план відвантаження та автотранспортні перевезення готової продукції і тари	- асортиментний місячний план відвантаження та автотранспортних перевезень готової продукції і тари, до 27 числа місяця що передує плановому
		Бухгалтерія	- поточна інформація про внутрішнє та зовнішнє середовище підрозділу;	- план розрахунків з покупцями (у розрізі авансових платежів, збільшення/зменшення дебіторської заборгованості) - розроблення прогнозів можливого обсягу збуту продукції, визначення основних параметрів впливу підприємства на збут, формування цінової політики; - розроблення плану виробництва та реалізації продукції; - планування використання виробничої потужності; - планування собівартості продукції, прибутку та рентабельності виробництва	- план розрахунків з покупцями (у розрізі авансових платежів, збільшення/зменшення дебіторської заборгованості), до 05 числа планового місяця - проект асортиментного плану продажу; - проект асортиментного плану вивозу; - проект асортиментного плану виробництва; - проект плану надходження коштів; до початку місяця що передує плановому
		Конструкторський відділ	- поточна інформація про внутрішнє та зовнішнє середовище підрозділу;	- поточні плани та графіки виконання проектно-конструкторських та дослідно-експериментальних робіт, пов'язані з впровадженням та модернізацією технологічного обладнання, технологічних процесів, продукції	- поточні плани та графіки виконання проектно-конструкторських та дослідно-експериментальних робіт, пов'язані з впровадженням та модернізацією технологічного обладнання, технологічних процесів, продукції, до 25 числа місяця що передує плановому

Закінчення табл. 3.3

1	2	3	4	5	6
2	Затвердження місячних планів	Директор Нач. виробничого відділу Начальник омерційного відділу Начальник конструкторського відділу Фінансовий директор	- проект асортиментного плану продажу та вивозу; - проект асортиментного плану виробництва; - проект плану надходження коштів;	- затверджений асортиментний план продажу; - затверджений асортиментний план вивозу; - затверджений асортиментний план виробництва;	- асортиментний план продажу; - асортиментний план вивозу; - асортиментний план виробництва;
3	Доведення місячних асортиментних планів	Фінансовий директор	- затверджений асортиментний план продажу; - затверджений асортиментний план вивозу; - затверджений асортиментний план виробництва;	Деталізовані асортиментні плани (графіки) продажу, вивозу, виробництва	- асортиментний план продажу; - асортиментний план вивозу; - асортиментний план виробництва;
4	Забезпечення виконання планових показників	Директор Начальник виробничого відділу Начальник омерційного відділу Начальник конструкторського відділу Фінансовий директор	Деталізовані асортиментні плани (графіки) продажу, вивозу, виробництва	- план/бюджет продажу продукції; - план/бюджет вивозу - графік/ бюджет виробництва, - план/бюджет заупок внутрішній ринок, - план/бюджет заупок по імпорту	- план продажу продукції; - план вивозу - графік виробництва, - план заупок внутрішній ринок, - план заупок по імпорту, до початку місяця що передує плановому
5	Контроль, аналіз виконання місячних планів	Директор Начальник виробничого відділу Начальник омерційного відділу Начальник конструкторського відділу Фінансовий директор	- поточна інформація про внутрішнє та зовнішнє середовище підрозділу/служби; - факт бюджету продажу продукції; - факт бюджету вивозу - факт бюджету виробництва, - факт бюджету заупок внутрішній ринок,	Звіти про виконання планових показників: - плану продажу; - плану вивозу; - плану виробництва; - плану заупок;	Звіти про виконання планових показників на перший робочий день місяця наступного за звітним: - плану продажу; - плану вивозу; - плану виробництва; - плану заупок; Контроль та аналіз щоденно
6	Коригування місячних планів				В рамках місячного планування недопустимо

Прискорення обертання оборотних коштів має велике значення для підприємства, що пояснюється трьома основними причинами.

По-перше, від швидкості обертання коштів залежить розмір річного обороту, бо підприємство, що має невеликий обсяг оборотних коштів, але ефективніше їх використовує, здатне робити такий самий оборот, як і підприємство з більшим обсягом коштів, але з меншою швидкістю обертання.

По-друге, з оборотністю пов'язано відносну величину витрат, зменшення яких знижує собівартість одиниці продукції.

По-третє, прискорення обороту на тій чи тій стадії кругообороту коштів (наприклад, скорочення часу перебування матеріалів на складі) змушує прискорити оборот на інших стадіях.

Ефективність використання оборотних коштів залежить від багатьох чинників, які можна розділити на зовнішні, такі, що чинять вплив незалежно від інтересів підприємства, і внутрішні, на які підприємство може і повинно активно впливати.

До зовнішніх чинників можна віднести такі, як загальноекономічна ситуація, податкове законодавство, умови отримання кредитів і процентні ставки по ним, можливість цільового фінансування, участь в програмах, що фінансуються з бюджету. Ці й інші чинники визначають рамки, в яких підприємство може маніпулювати внутрішніми чинниками раціонального руху оборотних коштів.

Поліпшення використання оборотних коштів підприємств і підвищення ефективності виробництва можна досягти через:

- 1) скорочення виробничих запасів товарно-матеріальних цінностей у зв'язку з переходом на оптову торгівлю та прямі економічні зв'язки з постачальниками;
- 2) прискорення обертання оборотних коштів за рахунок реалізації непотрібних, залежалих товарно-матеріальних цінностей.

Поліпшення використання оборотних коштів вивільняє їх. Це вивільнення може бути абсолютним і відносним.

Абсолютне вивільнення оборотних коштів – це пряме скорочення потреби в оборотних коштах проти попереднього періоду за одночасного

збільшення обсягу виробництва (реалізації). Відносно вивільнення оборотних коштів виникає тоді, коли внаслідок поліпшення їх використання підприємство з тією самою сумою оборотних коштів або з незначним їх зростанням у плановому році збільшує обсяг виробництва.

За нинішніх умов господарювання через інфляційні процеси найбільш реальним є відносно вивільнення оборотних коштів. Ураховуючи це, слід більше уваги приділяти реалізації заходів, які сприяють відносному вивільненню оборотних коштів.

Виходячи з викладеного вище, проведемо перевірку стаціонарності та оцінювання наявності тренду в дослідженні часового ряду (ідентифікація тренду) обсягу виробництва, оборотних і необоротних активів за допомогою економіко-математичної моделі, що здійснюються кількома способами. Стаціонарні ряди не мають тренду або періодичної зміни середнього та дисперсії. Таким чином, прогноз за таким рядом виявиться неточним.

Метод Форстера–Стюарта дає надійні результати. Крім тренду самого ряду, він дозволяє встановити існування тренду дисперсії часового ряду: якщо тренду дисперсії немає, то розкид рівнів ряду постійний; якщо дисперсія збільшується, то ряд «розхитується», тощо. Реалізація методу складає 4 кроки.

Крок перший. Порівнюється кожний рівень вихідного часового ряду, починаючи із другого рівня, з усіма попередніми, при цьому визначаються дві числові послідовності:

$$k_t = \begin{cases} 1, & \text{при } y_t \text{ більше всіх попередніх рівнів,} \\ 0, & \text{у протиоложному випадку,} \end{cases} \quad (3.2)$$

$$l_t = \begin{cases} 1, & \text{при } y_t \text{ менше всіх попередніх рівнів,} \\ 0, & \text{у протиоложному випадку,} \end{cases} \quad (3.3)$$

Крок другий. Розраховуються величини s і d :

$$s = \sum_{t=2}^n (k_t + l_t) \quad (3.4)$$

$$d = \sum_{t=2}^n (k_t - l_t) \quad (3.5)$$

Неважко помітити, що величина s , яка характеризує зміну часового ряду, набуває значення від 0 (усі рівні ряду однакові) до $n-1$ (ряд монотонний).

Величина d характеризує зміну дисперсії рівнів часового ряду і змінюється від $-(n-1)$ (ряд поступово спадає) до $(n-1)$ (ряд поступово зростає).

Крок третій. Перевіряється гіпотеза про те, чи можна вважати випадковими: 1) відхилення величини s від μ — математичного сподівання величини s для ряду, в якому рівні розташовані випадково; 2) відхилення величини d від нуля.

Ця перевірка проводиться з використанням розрахункових значень t -критерію Стьюдента для середньої і для дисперсії:

$$t_s = \frac{|s - \mu|}{\sigma_1}; \sigma_1 = \sqrt{2 \ln n - 3,4253} \quad (3.6)$$

$$t_d = \frac{|d - 0|}{\sigma_2}; \sigma_2 = \sqrt{2 \ln n - 0,8456} \quad (3.7)$$

де μ — математичне сподівання величини s для ряду, в якому рівні розташовані випадково;

σ_1 — середньоквадратичне відхилення для величини s ;

σ_2 — середньоквадратичне відхилення для величини d .

Крок четвертий. Розрахункові значення t_s і t_d порівнюються з табличними значеннями t -критерію Стьюдента із заданим рівнем значущості $t_a = 1,9432$ (для ряду із 6 ступенями свободи і рівнем значущості $\alpha = 0,10$).

Якщо розрахункове значення t менше за табличне t_a , то гіпотеза про відсутність відповідного тренду приймається, у протилежному випадку — тренд існує.

Здійснимо перевірку в табл. 3.4–3.7.

Таблиця 3.4

Обсяг реалізації

T	2	3	4	5	6	
Kt	1	0	1	1	1	s = 4
Lt	0	0	0	0	0	d = 4

$$t_s = \frac{|4 - 3,189|}{0,398} = 2,03768 \quad t_s = \frac{|4 - 0|}{1,655} = 2,4169$$

Отже, тренд існує.

Таблиця 3.5

Вихідні дані

Найменування показника	2016	2017	2018	Середній рівень
Дохід від реалізації продукції	10181,7	12152,6	15886,8	12740,4
Рівень абсолютного відхилення від середнього	-2558,7	-587,8	3146,4	
Обсяг оборотних активів	851,8	1050,8	1260,5	1054,4
Рівень абсолютного відхилення від середнього	-202,6	-3,6	206,1	
Обсяг необоротних активів	1582,1	1615,6	1791,6	1663,1
Рівень абсолютного відхилення від середнього	-81,0	-47,5	128,5	

Таблиця 3.6

Обсяг оборотних активів

t	2	3	4	5	6	
kt	1	1	1	0	1	s = 4
lt	0	0	0	0	0	d = 4

$$t_s = \frac{|4 - 3,189|}{0,398} = 2,03768 \quad t_s = \frac{|4 - 0|}{1,655} = 2,4169$$

Отже, можна стверджувати про те, що тренд у середньому існує.

Чистий прибуток

t	2	3	4	5	6	
kt	0	0	1	1	0	s = 4
lt	1	1	0	0	0	d = 0

$$t_s = \frac{|4 - 3,189|}{0,398} = 2,03768, \quad t_s = \frac{|0 - 0|}{1,655} = 0$$

Отже, тренд існує, але тренду дисперсії немає.

Таким чином, розрахунки свідчать про наявність тренду в часових рядах, а отже, і можливість застосування екстраполяції для прогнозування.

Екстраполяція – це поширення виявлених у процесі аналізу рядів динаміки закономірностей розвитку досліджуваного явища на майбутнє. Цей метод реалізується за допомогою багатьох інструментів. Одним із таких є математичне вирівнювання кривих, які відображають тенденцію будь-якого показника.

Задача зводиться до того, щоб фактичні рівні ряду динаміки замінити теоретичними рівнями, обчисленими на основі приведених рівнянь. Обчислена лінія, що вирівнює ряд, повинна проходити в максимальній близькості до фактичних рівнянь ряду. Тому необхідно виконання умови (3.8).

$$\sum (y_\phi - y_x)^2 \Rightarrow \min \quad (3.8)$$

де y_ϕ – фактичні значення,

y_x – вирівняні значення.

Застосовується аналітичне вирівнювання фактичного ряду динаміки.

Вирівнювання по поліному другого ступеня (параболі):

$$y = at^2 + bt + c \quad (3.9)$$

де y – показник, динаміка якого досліджується;

t – показник часу (року, місяці й т.п.);

a, b, c – постійні коефіцієнти.

Для того щоб одержати прогноз, необхідно провести вирівнювання по параболі фактичних значень і на цій основі продовжити тенденцію в майбутнє.

Для вирівнювання по параболі необхідно знайти незмінні параметри a , b і c у формулі параболі. Для цього вирішується система рівнянь:

$$\begin{cases} a \sum x^4 + b \sum x^3 + c \sum x^2 = \sum yx^2 \\ a \sum x^3 + b \sum x^2 + c \sum x = \sum xy \\ a \sum x^2 + b \sum x + nc = \sum y \end{cases} \quad (3.10)$$

Звідси

$$a = \frac{\sum y \sum t^2 - \sum t^2 y \sum t^2}{n \sum t^4 - \sum t^2 \sum t^2} \quad (3.11)$$

$$b = \frac{\sum ty}{\sum t^2} \quad (3.12)$$

$$c = \frac{n \sum t^2 y - \sum t^2 \sum y}{n \sum t^4 - \sum t^2 \sum t^2} \quad (3.13)$$

У табл. 3.8–3.9 представлений розрахунок прогнозних значень по обсягах продажів і оборотних коштах на майбутні три роки (2018–2020 рр.).

Таблиця 3.8

Прогнозування обсягу продаж ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» в порівняльних цінах

Рік	t	y	ty	t ²	t ² y	t ³	t ⁴	Yt рівняння
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2015	-1	8657,0	-8657	1	8657	-1	1	5086,2
2016	1	10181,7	10181,7	1	10181,7	1	1	8581,8
2017	3	12152,6	36457,8	9	109373,4	27	81	12077,4
Сума		30991,3	37982,5	11	128212,1	27	83	25745,4
Прогноз								
2018	4	13825,2						
2019	5	15573						
2020	6	17320,8						

Рис. 3.1–3.2 дають графічне зображення зроблених розрахунків.

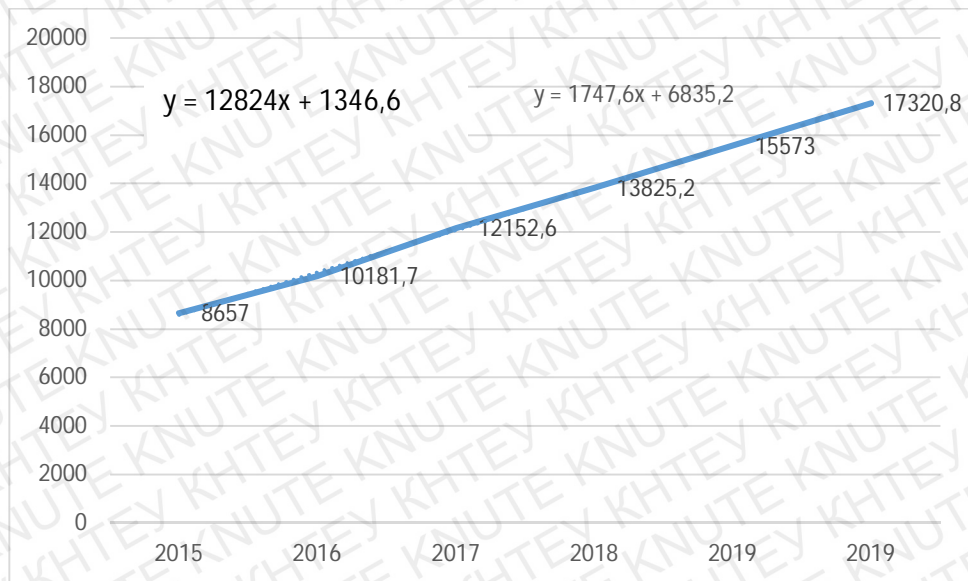

Рис. 3.1. Динаміка обсягу продаж ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» з врахуванням прогнозу

Таким чином, на підприємстві прогнозується ріст обсягу продаж.

Таблиця 3.9

Прогнозування обсягу оборотних активів ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ»

Рік	t	y	ty	t ²	t ² y	t ³	t ⁴	yt рівняння
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2015	-1	851,8	-851,8	1	851,8	-1	1	441,32
2016	1	1050,8	1050,8	2	2101,6	-1	1	850,02
2017	3	1260,5	3781,5	3	3781,5	-1	1	1258,72
Прогноз								
2018	4	1463,07						
2019	5	1667,42						
2020	6	1871,77						

Таким чином, на підприємстві прогнозується ріст оборотних коштів.

Розглянемо проект прискорення обертання оборотних активів на підприємстві ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ». Проаналізуємо витрати підприємства ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ». Аналіз проведемо на основі бухгалтерської звітності.

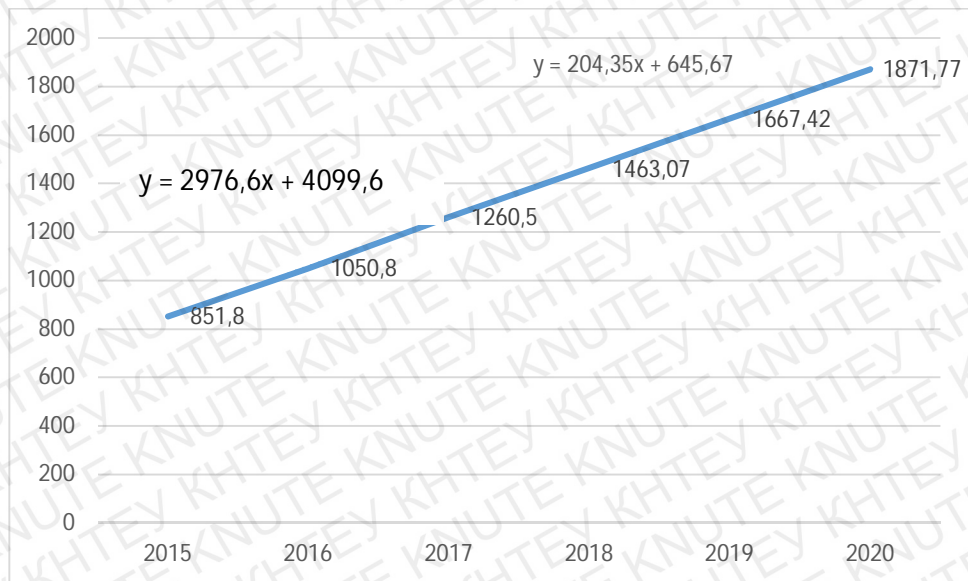

Рис. 3.2. Динаміка оборотних коштів ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» з врахуванням прогнозу

Таблиця 3.10

**Аналіз витрат підприємства ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» за 2015–2017 рр.,
тис.грн**

Найменування показника	2015		2016		2017		Абсолютне відхилення, 2017/2016 рр. Тис.грн
	Тис.грн.	%	Тис.грн.	%	Тис.грн.	%	
Собівартість реалізованої продукції	6354	76,3	8721	85,5	9553,2	87,2	832,2
Інші операційні витрати	1845	22,1	1405	13,8	1368	12,5	-37
Інші витрати	132	1,6	78,8	0,8	32,8	0,3	-46
Разом	8331	100,0	10205	100,0	10954	100,0	749,2

Отже, витрати в 2017 році зросли на 749,2 тис. грн порівняно із 2016 роком.

Найбільша частка у структурі витрат підприємства ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» припадає на собівартість, що насамперед пояснюється тим, що підприємство є виробничим підприємством, найменша частка припадає на інші витрати.

Для виробництва 1 пари жіночих осінніх туфель витрати на сировину та матеріали складають 492,62 грн, що є максимальною сумою витрат серед

інших. Важливим напрямом або резервом зниження витрат, а отже, і собівартості одиниці виробу є зниження матеріальних витрат, шляхом витрачання у виробництво більш дешевої, але не менш якісної сировини.

Рис.3.3. Аналіз структури витрат підприємства ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» за 2017 рік, %

Наведемо приклад зниження собівартості виробництва 1 пари жіночих туфель (табл. 3.11).

На основі проведених розрахунків слід відмітити тенденцію до зниження собівартості та підвищення рентабельності виробництва пари жіночих осінніх туфель до 40%.

Таблиця 3.11

Приклад зниження суми матеріальних витрат 1 пари жіночих осінніх туфель, грн

Технологія виробництва	Шкіра	Підощва	Каблук	Фурнітура	Ціна	Маржа	Частка марж. доходу у виручці
1	492	222	182	88	1608	1116	69,4%
2	470	200	182	88	1608	1138	70,80%
База для порівняння	492	222	182	88	1608	1116	69,4%
Більш дешева шкіра	470	200	182	88	1608	1138	70,80%
Відхилення	-22	-22	0	0	0	22	1,40%

Отже, на основі зниження суми матеріальних витрат шляхом пошуку більш вигідних умов постачання сировини (а саме за більш дешевими цінами), підприємство отримуватиме більший прибуток. Це і є резервами зниження витрат та підвищення оборотності готової продукції.

Оцінимо вплив запропонованих заходів на основні результати діяльності підприємства.

При введенні системи бюджетування сировини та матеріалів на підприємстві буде налагоджене управління сировиною та матеріалами. При цьому буде налагоджене безперебійне постачання виробництва матеріальними ресурсами.

Бюджетування - інструмент фінансового менеджменту, найважливіший елемент системи управління підприємством. Бюджетування дозволить чітко спрогнозувати витрати на виробництво продукції та зменшить залежання сировини та матеріалів на складах та прискорить швидкість їх обертання.

Що стосується розробки заходів, що забезпечать підвищення обіговості готової продукції слід зробити такі висновки. Середня ціна одиниці продукції складає в середньому за 2018 рік 1000 грн з ПДВ.

Основним методом планування доходів та витрат на підприємстві ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» є метод екстраполяції. Метод екстраполяції є найбільш простим методом планування. Він заснований на результатах трендового аналізу показників діяльності підприємства за ряд попередніх періодів і полягає у виявленні «лінії тренда», яка дає змогу спрогнозувати обсяги даних показників.

Результати прогнозування з урахуванням тренду господарських показників попередніх періодів (інерційний сценарій) та з урахуванням позитивних наслідків представлено в табл. 3.12.

На основі даних табл. 3.6 бачимо, що обсяг реалізації продукції з кожним роком зростає (2017 рік порівняно із 2016 роком – на 19,4%, 2018 прогнозний рік порівняно із 2017 роком – на 30,7%).

Таблиця 3.12

**Планові параметри фінансових результатів діяльностіДП «ЯС-
ЕКСПОРТ-ХУСТ», тис. грн**

Показник	2016	2017	Відхилення 2017/2016 рр.	2018 р.	Відхилення 2018/2017 рр.
Обсяг продажу за рік, тис. грн	10181,7	12152,6	119,4	15886,8	130,7
Обсяг реалізованої продукції (виходячи із середньої ціни реалізації), тис. шт.	10182	12153	119,4	15887	130,7
Інші операційні доходи	315,7	498,3	157,8	416,8	83,6
Інші доходи	63,9	35,1	54,9	233,2	664,4
Разом доходи	10561,3	12686	120,1	16536,8	130,4
Собівартість реалізованої продукції	8721	10251	117,5	13368,4	130,4
Інші операційні витрати	1405,8	1502,3	106,9	2292,4	152,6
Інші витрати	78,8	80,1	101,6	153,6	191,8
Разом витрати	10205,6	11833,4	116,0	15814,4	133,6
Фінансовий результат до оподаткування	355,7	852,6	239,7	722,4	84,7
Витрати на податок	64	152	237,5	0	0,0
Чистий прибуток	291,7	700,6	240,2	722,4	103,1

Оцінимо вплив процесу управління витратами на підприємстві на обсяг виручки від реалізації (табл. 3.13). При цьому середня ціна продукції становитиме 1000 грн та 800 грн.

Таблиця 3.13

**Розрахунок виручки від реалізації при зменшенні собівартості продукції в
середньому на 40%**

Показник	2016	2017	Відхилення 2017/2016 рр.	2018 р.	Відхилення 2018/2017 рр.
Обсяг продажу за рік, тис. грн.	10181,7	12152,6	119,4	15886,8	130,7
Обсяг реалізованої продукції (виходячи із середньої ціни реалізації 800), шт.	12727	15191	119,4	19859	130,7
Обсяг реалізованої продукції (виходячи із середньої ціни реалізації 1000), шт.	10182	12153	119,4	15887	130,7
Зростання обсягу реалізації	2545	3038	*	3972	*

Оцінюючи обсяг реалізації, що зростає, можемо дійти висновку, що залишки готової продукції на складах зменшиться.

Тепер використовуючи фактичні періоди обороту складових оборотних активів та планове значення доходу від реалізації на 2018 рік можемо визначити планові обсяги наступних складових оборотних активів запаси; товари; дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (табл. 3.14).

Таблиця 3.14

Прогнозний обсяг матеріальних запасів та товарної дебіторської заборгованості ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» на 2018 рік

Показники	Фактичне значення 2017 р.	Прогноз на 2018 р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	12152,6	15886,8
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	10251	13368,4
Запаси	0	0
Дебіторська заборгованість товарного характеру	902,1	1200,1
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	30,8	35,1
Період обороту запасів	-	-
Період обороту товарної дебіторської заборгованості	10,7	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	322,2	-

Дебіторська заборгованість за розрахунками представлена наступними статтями: дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, за виданими авансами, інша поточна дебіторська заборгованість.

Аванси видані у 2017 році включали в себе зроблені передплати постачальникам, які повинні були закритися в січні-лютому 2018 року.

До складу іншої поточної дебіторської заборгованості підприємства відноситься заборгованість пов'язаних з досліджуваним підприємством юридичних осіб за поручительствами по довгостроковим кредитам перед третіми особами.

Наведені вище статті оборотних активів підприємства досить складно спланувати, оскільки вони не залежать безпосередньо від обсягів операційної діяльності підприємства, а визначаються в значній мірі особливостями проведенням окремих операцій та обліковою політикою підприємства. Тому доцільно буде в даному випадку перенести балансові залишки наведених статей оборотних активів підприємства, що відносяться до 01.01.2018, на 01.01.2019 року.

Отже, проведені розрахунки дали нам змогу визначити плановий обсяг оборотних активів ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ», а також планові потреби у формуванні кожного виду оборотних активів, які можна представити у вигляді табл. 3.15.

Що стосується планування необоротних активів, то у їх складі перебувають лише основні засоби і відстрочені податкові активи і змін не прогнозується. Не планується надходження та вибуття основних засобів. Планується лише їх поповнення в межах фактичного зносу. Обсяг амортизації на 2018 рік планується на рівні 2017 року.

Таблиця 3.15

Зведена таблиця обсягу оборотних активів ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ»

Стаття активів	Факт за 2017 рік	План на 2018 рік	Абсолютний приріст
Запаси	0	0	0
Дебіторська заборгованість товарного характеру	902,1	1200,1	298
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	30,8	35,1	4,3
Інша поточна дебіторська заборгованість	322,2	330,5	8,3
Грошові кошти та їх еквіваленти	5,2	10,1	4,9
Всього	1260,5	1575,8	315,3

Таким чином, плановий обсяг необоротних активів на 2018 рік складе:

$$\text{НАпл} = 1791,6 - 150,5 = 1641,1 \text{ тис. грн.}$$

Обґрунтування джерел фінансування активів підприємства в плановому періоді досить важливим етапом на рівні визначення планової потреби в окремих видах активів.

Прогнозування обсягу реалізації та обсягу оборотних активів ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» у 2018–2020 рр. свідчить про покращення діяльності підприємства.

3.3 Розробка програми фінансування оборотних активів підприємства

В ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» використовується агресивний підхід до формування оборотних коштів: необоротні активи і лише частина мінімального рівня оборотних активів покривається за рахунок довгострокових зобов'язань і власного капіталу. Усі сезонні потреби, а також частина мінімального рівня оборотних активів покриваються за рахунок короткострокових позик. За такого фінансування вартість капіталу мінімальна, проте ризик, пов'язаний з проблемою ліквідності, досить високий.

На вибір джерел формування та поповнення оборотного капіталу впливають багато чинників, які можна розділити на внутрішні та зовнішні.

Серед внутрішніх чинників виділяють: обсяг формування доходу та прибутку, розподіл і використання прибутку, фінансовий стан підприємства.

Серед зовнішніх чинників варто зазначити такі: рівень інфляції, відсотки за кредит, вартість окремих джерел, рівень податкових ставок, зміни законодавчої та нормативної бази діяльності, строки і обсяги залучення коштів. Крім того, до чинників, що впливають на вибір джерел фінансування, відносять можливості підприємства випуску акцій та облігацій.

Особливості різних джерел формування і принципи різного режиму використання власних і залучених оборотних коштів впливають на ефективність використання оборотних коштів і всього оборотного капіталу.

Рациональне формування названих джерел оборотних коштів має значний вплив на процес виробництва, на фінансові результати і фінансовий стан підприємства, сприяє досягненню мети з мінімально необхідними за даних умов оборотними коштами.

Слід відмітити, що основними джерелами поповнення оборотних коштівна підприємстві ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» є (рис.3.4).

Охарактеризуємо джерела поповнення оборотних коштів та обґрунтуємо вибір для ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ»:

1. Власні джерела, які включають: статутний капітал, пайовий капітал, додатковий капітал, що вкладається, інший додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток, цільове фінансування.

2. Позичкові кошти, до яких можна віднести довгострокові кредити банків, інші довгострокові фінансові зобов'язання, короткострокові кредити банків, поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями. Відомо, що через низку цілком об'єктивних причин (інфляція, зростання обсягів виробництва) у підприємства завжди виникає додаткова потреба в оборотних коштах.

Поряд із банківськими кредитами джерелами фінансування оборотних коштів можуть бути також комерційні кредити інших підприємств і організацій, котрі оформляються як позики, векселі, товарні кредити, авансові платежі.

Підприємства користуються також і інвестиційними податковими кредитами, тобто тимчасово відстроченими податковими зобов'язаннями. Для одержання інвестиційного податкового кредиту підприємство укладає договір з податковою адміністрацією.

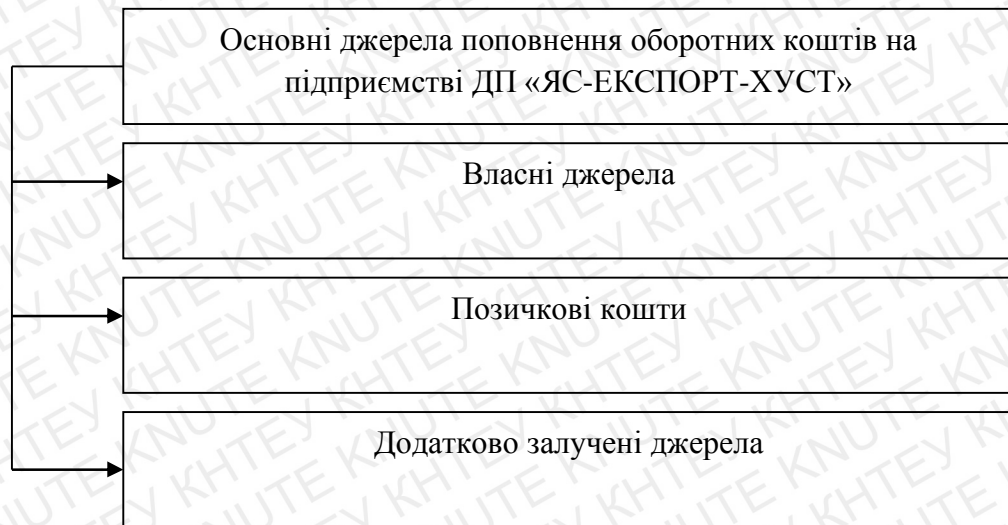

Рис.3.4. Основні джерела поповнення оборотних коштів на підприємстві ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ»

3. Додатково залучені джерела, які включають: кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги, а також поточні зобов'язання щодо отриманих авансів, розрахунків з бюджетом, позабюджетних платежів, розрахунків зі страхування, з оплати праці, з учасниками, за іншими поточними зобов'язаннями, резервів за сумнівними боргами, благодійні та інші надходження.

Доцільно використати на підприємстві ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» друге джерело поповнення оборотних коштів.

Це джерело надає підприємству такі переваги.

Розмір власних оборотних коштів, що закріплені за підприємством, не є постійною величиною. Сума власних оборотних коштів під час складання фінансового плану щорічно уточнюється у зв'язку зі зміною обсягу виробництва, асортименту продукції, умов постачання і збуту. Окрім того, на підприємствах виникають проблеми з несвоєчасним надходженням коштів за відвантаженою продукцією, нагромадженням на складі нереалізованої готової продукції, несвоєчасним і неповним виконанням договірних зобов'язань постачальниками та через інші обставини, що спричиняють потребу в додаткових коштах.

Покрити цю потребу лише власними джерелами стає практично неможливим. Тому формувати оборотні кошти лише за рахунок власних джерел нині економічно недоцільно, оскільки це знижує можливості підприємства щодо фінансування власних витрат і збільшує ризик виникнення фінансової нестабільності підприємства. У такому разі підприємство вимушене звертатися до залучення фінансових ресурсів у вигляді короткострокових кредитів банку та інших кредитів, комерційного кредиту, кредиторської заборгованості.

Призначення банківських кредитів – фінансування витрат, пов'язаних з придбанням основних і поточних активів, із сезонними потребами підприємства, тимчасовим збільшенням виробничих запасів, із виникненням (збільшенням) дебіторської заборгованості, податковими платежами та іншими зобов'язаннями.

Кредити банку дають змогу органічно ув'язати всі джерела оборотних коштів і справляють активний вплив на раціональне формування запасів сировини, матеріалів, готової продукції та інших видів матеріальних цінностей.

Враховуючи складний стан економіки підприємств, взаємні неплатежі, комерційні банки з метою гарантії повернення коштів, що надаються в позику, кредитують суб'єктів господарювання під заставу їхнього майна або за умови страхування ризику непогашення кредиту.

Планування потреби в позикових оборотних коштах включає розрахунок необхідної суми кредиту з урахуванням залишку нормованих товарно-матеріальних цінностей і визначення потреби в кредиті.

Сума кредиту з урахуванням залишку нормованих товарно-матеріальних цінностей визначається для кожного об'єкта як різниця між запланованою вартістю матеріальних цінностей за діючими цінами і власними оборотними коштами.

Короткостроковий кредит, незалежно від об'єктів кредитування, надається строком до одного року. Однак на практиці терміни надання

кредиту значно менші, що пояснюється високим рівнем інфляції, спричиненої спадом виробництва, станом товарного і грошового обігу.

Зростання пасивів у 2018 році відбудеться за рахунок збільшення власного капіталу: на 214,2 тис. грн. або на 17,9%. за рахунок зростання нерозподіленого прибутку, що є позитивною тенденцією та свідчить про покращення фінансової стійкості підприємства (табл. 3.16).

Таблиця 3.16

Прогнозні пасиви підприємства ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» на 2018 рік,

тис. грн

Статті балансу	Станом на дату		Відхилення	
	01.01.2018*	01.01.2019 Прогноз	тис. грн	%
1	2	3	4	5
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	692,9	692,9	0	100,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	511,4	725,6	214,2	141,9
Неоплачений капітал	5,6	5,6	0	0
Усього за розділом I	1198,7	1412,9	214,2	117,9
II. Довгострокові зобов'язання				
Інші довгострокові зобов'язання	0	0	0	0
Усього за розділом II	0	0	0	0
III. Поточні зобов'язання				
Короткострокові кредити банків	0	200,0	200,0	-
Поточна кредиторська заборгованість за:				
товари, роботи, послуги	853,0	850,5	-2,5	99,7
за довгостроковими зобов'язаннями	114,7	110,0	-4,7	95,9
за розрахунками з бюджетом	128,2	120,0	-8,2	93,6
з оплати праці	484,2	453,5	-30,7	93,7
за одержаними авансами	0	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	273,3	70,0	-203,3	25,6
Усього за розділом III	1853,4	1804,0	-49,4	97,3
Баланс	3052,1	3216,9	164,8	105,4

На 2018 рік прогнозний обсяг джерел фінансування активів становить 3216,9 тис. грн, що більшеніж у попередньому періоді на 164,8 тис. грн (5,4%).

Ефективність використання оборотних коштів на підприємстві ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» залежить, перш за все, від уміння управляти ними, покращувати організацію торгівлі, підвищувати рівень комерційної та фінансової роботи. Особливого значення для підвищення ефективності

формування та використання оборотного капіталу має дебіторська заборгованість підприємства.

Шляхами підвищення ефективності використання активів є: визначення потреби підприємства в активах з врахуванням факторів які впливають на обсяг оборотних коштів, забезпечення необхідної ліквідності оборотних активів, прискорення оборотності активів, забезпечення формування оптимальної структури джерел фінансування оборотних активів.

Було визначено плановий обсяг оборотних активів ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ», а також планові потреби у формуванні кожного виду оборотних активів. На 2018 рік прогнозний обсяг джерел фінансування активів становить 3216,9 тис. грн., що більше ніж у попередньому періоді на 164,8 тис. грн. або на 5,4%. Зростання пасивів у 2018 році відбудеться за рахунок збільшення власного капіталу: на 214,2 тис. грн. або на 17,9%. за рахунок зростання нерозподіленого прибутку, що є позитивною тенденцією та свідчить про покращення фінансової стійкості підприємства.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

На основі дослідження, приведеного в випускній кваліфікаційній роботі, можемо дійти таких висновків.

Оборотні активи є найбільш мобільною частиною його активів. За умов звичайної господарської діяльності вони безперервно здійснюють кругообіг, знаходячись на стадії виробництва, то в сфері обігу, змінюючи при цьому свою форму у відносно короткий строк (менш за рік або операційний цикл).

У контексті фінансового менеджменту підприємства важливе місце належить управлінню його оборотними активами, складність якого залежить від таких умов, як:

- формування обсягу оборотного капіталу, що використовується в операційному процесі;
- формування різних видів активів за рахунок оборотного капіталу;
- прискорення обороту капіталу та забезпечення постійної платоспроможності підприємства.

Система управління оборотними активами – це частина загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у формуванні необхідного обсягу та складу оборотних активів, їх фінансуванні й оптимізації структури. Система управління оборотними активами підприємства розробляється за такими основними етапами:

- аналіз оборотних активів підприємства в попередньому періоді;
- визначення принципів підходів щодо формування оборотних активів підприємства;
- оптимізація обсягу оборотних активів;
- оптимізація співвідношення постійної та змінної частин оборотних активів;
- забезпечення необхідної ліквідності оборотних активів;
- забезпечення підвищення рентабельності оборотних активів;

- забезпечення мінімізації втрат оборотних активів у процесі їх використання;
- формування принципів, що визначають фінансування окремих видів оборотних активів;
- оптимізація структури джерел фінансування оборотних активів.

Аналіз формування та використання оборотних активів проведено за матеріалами ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ».

ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» працює на ринку понад 15 років (zareestrovano Хустською державною адміністрацією 05.02.2003 року). Підприємство належить до галузі легкої промисловості, сектор економіки – промисловість, виробництво взуття. Місцезнаходження: 90435, Закарпатська обл., Хустський район, село Нанково, буд. 22.

Вартість майна підприємства ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» зростає протягом аналізованого періоду, що оцінюється позитивно, оскільки це впливає на зростання обсягів виробництва продукції та збільшення прибутку. Зокрема, вартість майна підприємства зросла із 2666,4 тис. грн. у 2016 році до 3052,1 тис. грн. у 2017 році, тобто збільшилась за досліджуваний період на 385,7 тис. грн. або на 14,5%.

У структурі активів ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» 54,7% припадає на необоротні активи, що представлені основними засобами. На оборотні активи приходиться 45,3%. У 2017 році необоротні активи зросли на 16,7 тис. грн, або на 10,9%, за рахунок зростання основних засобів.

Зростання розміру дебіторської заборгованості в 2017 році зумовило зниження коефіцієнта покриття, що свідчить про низький рівень платіжної дисципліни та заморожування коштів від покупців у вигляді дебіторської заборгованості. Таким чином, цю проблему слід вирішувати шляхом вдосконалення політики управління дебіторською заборгованістю.

Показники оборотності мають важливе значення для підприємства, адже швидкість обороту засобів, тобто швидкість їх перетворення у грошову форму, виявляє безпосередньо вплив на платоспроможність підприємства. Крім того,

прискорення швидкості обороту засобів відображає підвищення його виробничо-технічного потенціалу.

Більшість показників ділової активності ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» зросли. Так, протягом 2015–2017 рр. зріс період оборотності активів, дебіторської та кредиторської заборгованості, операційного циклу. У цілому це є негативною тенденцією.

Оборотність дебіторської заборгованості на ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» у 2017 р. становила 11 разів. Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості у 2017 р. становила 34 дні.

Протилежна тенденція спостерігається і з коефіцієнтом кредиторської заборгованості. Зростання значення коефіцієнта до 8,8 у 2017 р. свідчить про зменшення швидкості погашення заборгованості підприємством. Так, середній термін повернення боргів П «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» у 2017 р. становив 41 день.

У 2017 році порівняно з 2016 р. спостерігається зростання загальної вартості активів на 385,7 тис. грн, це пояснюється збільшенням вартості активів підприємства, що швидко реалізуються на 210,2 тис. грн, та активів, що важко реалізуються на 176 тис. грн, тоді як активи абсолютної ліквідності скоротилися.

На основі розрахунків було зроблено висновки про фінансову стійкість підприємства:

- коефіцієнт автономії скоротився та склав на кінець 2017 року 0,39, що свідчить про незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування лише на 39%, це є негативно. Протягом усього аналізованого періоду цей показник був меншими за 50%;
- коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштівдорівнює 0 оскільки у підприємства немає довгострокових зобов'язань;
- коефіцієнт фінансового ризику у 2017 році зріс, що свідчить про зростання частки позикових коштів, що припадає на власні, дана динаміка є негативною;

– підприємство має не достатньо власних оборотних коштів.

Підприємство ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» не є фінансово стійким.

Розробка політики фінансування оборотних активів здійснюється затакими основними етапами:

– аналіз стану фінансування оборотних активів підприємства в попередньому періоді;

– формування принципів фінансування оборотних активів підприємства. Відповідно до теорії фінансового менеджменту існує три принципових підходи до фінансування різних груп оборотних активів підприємства;

– оптимізація обсягу поточного фінансування оборотних активів (поточних фінансових потреб) з обліком формованого фінансового циклу підприємства. Така оптимізація дозволяє виявити і мінімізувати реальну потребу підприємства у фінансуванні оборотних активів за рахунок власного капіталу і приваблюваного фінансового кредиту (у довгостроковій або короткостроковій його формах);

– оптимізація структури джерел фінансування оборотних активів підприємства.

У третьому розділі роботи розроблено напрями удосконалення управління оборотними активами підприємства.

Підвищення ефективності формування і використання оборотного капіталу підприємства ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» повинно, в першу чергу, забезпечити пошук компромісу між ризиком втрати ліквідності і ефективністю роботи.

Це зводиться до рішення двох важливих задач:

1. Забезпечення платоспроможності підприємства. Тобто підприємство повинно мати можливість вчасно оплачувати рахунки, виконувати зобов'язання. Підприємство, що не має достатнього рівня оборотного капіталу, може зіткнутися з ризиком неплатоспроможності.

2. Забезпечення прийняттого об'єму, структури та рентабельності активів. Наприклад, високий рівень виробничо-матеріальних запасів потребує відповідно значні поточні витрати.

Щоб підвищити ефективність формування та використання оборотного капіталу на підприємстві ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ», потрібно:

- удосконалити рух товару і нормалізувати розміщення оборотних коштів;
- повністю та ритмічно виконувати плани господарської діяльності;
- удосконалювати організацію торгівлі, упроваджувати прогресивні форми і методи продажу;
- удосконалювати розрахунки з постачальниками та покупцями;
- покращувати претензійну роботу;
- прискорювати оборот грошових коштів за рахунок поліпшення інкасації торгової виручки, строгої лімітації залишків грошових коштів у касах торгових підприємств, у дорозі, на розрахунковому рахунку в банку;
- звести до мінімуму запаси господарських матеріалів, малоцінних предметів, інвентарю, спецодягу на складі, скоротити підзвітні суми, витрати майбутніх періодів;
- не допускати дебіторської заборгованості.

Процес планування потреби підприємства ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» в оборотних активах розподілений по вертикальним ланкам управлінської структури залежно і від планового періоду. Планові орієнтири розробляються на вищому рівні в особі Генерального директора підприємства і його замісників по функціональним питанням.

Було визначено плановий обсяг оборотних активів ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ», а також планові потреби у формуванні кожного виду оборотних активів. На 2018 рік прогнозний обсяг джерел фінансування активів становить 3216,9 тис. грн., що більше ніж у попередньому періоді на 164,8 тис. грн. або на 5,4%. Зростання пасивів у 2018 році відбудеться за рахунок збільшення власного капіталу: на 214,2 тис. грн. або на 17,9%. за рахунок зростання

нерозподіленого прибутку, що є позитивною тенденцією та свідчить про покращення фінансової стійкості підприємства.

Найбільша частка у структурі витрат підприємства ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» припадає на собівартість, що насамперед пояснюється тим, що підприємство є виробничим підприємством, найменша частка припадає на інші витрати.

Для виробництва 1 пари жіночих осінніх туфель витрати на сировину та матеріали складають 492,62 грн, що є максимальною сумою витрат серед інших. Важливим напрямом або резервом зниження витрат, а отже, і собівартості одиниці виробу є зниження матеріальних витрат, шляхом витрачання у виробництво більш дешевої, але не менш якісної сировини. Оцінюючи обсяг реалізації, що зростає, слід зробити висновок, що залишки готової продукції на складах зменшаться, що підвищить виручку від реалізації продукції та оборотність готової продукції.

Шляхами підвищення ефективності використання активів є:

1. визначення потреби підприємства в активах з врахуванням факторів які впливають на обсяг оборотних коштів,
2. забезпечення необхідної ліквідності оборотних активів,
3. прискорення оборотності активів,
4. забезпечення формування оптимальної структури джерел фінансування оборотних активів.

Було розроблено програму фінансування оборотних активів підприємства. В ДП «ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ» використовується агресивний підхід до формування оборотних коштів: необоротні активи і лише частина мінімального рівня оборотних активів покривається за рахунок довгострокових зобов'язань і власного капіталу. Усі сезонні потреби, а також частина мінімального рівня оборотних активів покриваються за рахунок короткострокових позик. За такого фінансування вартість капіталу мінімальна, проте ризик, пов'язаний з проблемою ліквідності, досить високий.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базилевич В. Д. Ринкова економіка: основні поняття і категорії: Навч. посіб. / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – К. : Знання, 2009. – 263 с.
2. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз : теорія та практика : навч. посібник / О. Я. Базилінська. – К. : ЦНЛ, 2009. – 328 с.
3. Балдинюк А. Г. Управління фінансуванням оборотних активів торговельних підприємств : автореф. дис.... канд. екон. наук : 08.07.05 / А. Г. Балдинюк. – К., 2005. – 21 с.
4. Бланк И. А. Управление активами и капиталом предприятия / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Зльга, 2003. – 447 с.
5. Бондаренко О. С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємств / О. С. Бондаренко // Інвестиції практика та досвід. – 2008. – № 4. – С. 40–44.
6. Ващенко Н. В. Створення ефективної системи управління оборотними активами підприємства на основі діагностичного інструментарію / Н. В. Ващенко, Ю. І. Максимович // Сталій розвиток економіки. – 2013. – № 3. – С. 260–265.
7. Бутинець Ф. Ф. Аудит: підр. для студ. / Ф. Ф. Бутинець. – 2-е вид. перер. і доп. – Жит. : РУТА, 2004.
8. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський словник / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : Рута, 2001. – 224 с.
9. Ватченко О. Б. Управління оборотним капіталом підприємства / О. Б. Ватченко, І. Б. Тахмазова // Економічний простір. – 2012. – № 50. – С. 193–200.
10. Ващенко Н. В. Створення ефективної системи управління оборотними активами підприємства на основі діагностичного інструментарію / Н. В. Ващенко, Ю. І. Максимович // Сталій розвиток економіки. – 2013. – № 3. – С. 260–265.

11. Власова Н. О. Управління оборотни-ми активами на підприємствах роздрібної торгівлі : монографія / Н. О. Власова, М. В. Чорна, В. А. Гросул. – Х. : ХДУХТ, 2014. – 258 с.
12. Власова Н. О. Фінансипідприємств : навч. посібник / Н. О. Власова, О. А. Круглова, Л. І. Безгінова. – К. : ЦНЛ, 2007 – 271 с.
13. Гаценко-Колумбет О. П. Оборотні активи підприємства: про-блеми теорії обліку / О. П. Гаценко-Колумбет // Вісник Житомир-ського державного технологічного університету. Сер.: Економічні на-уки. – 2013. – № 1. – С. 42–47.Бутинець Ф.Ф. Аудит : підр. для студ. / Ф. Ф. Бутинець. – 2-е вид. перер. і доп. – Жит.: РУТА, 2004.
14. Городня Т. А. Діагностика управління обіговим капіталом підприємства/ Т. А. Городня // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – С. 109–113.
15. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV редакція від 20.09.2015 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22. – Ст.144.
16. Губарик О. М. Оборотний капітал в управлінському обліку підприємства / О. М. Губарик // АгроСвіт. – 2013. – № 20. – С. 25–28.
17. Дацко К. П. Обліково-аналітичне забезпечення управління обо-ротними активами підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 «Бух. облік, аналіз та аудит (за видами екон. діяльн.)» / К. П. Дацко; МОН України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т імені В. Гетьмана». – К., 2014. – 20 с.
18. Демченко Т. А. Оборотні активи та їх відображення в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності / Т. А. Демченко // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9. – 227 с.
19. Долгоруков Ю. А. Управлінняефективністювикористанняобіговихкоштів у промисловості / Ю. А. Долгоруков // ФінансиУкраїни. – 2008. – № 11. – С. 103–105.

20. Дрига С. Г. Сучасні підходи до трактування сутності оборотних активів / С. Г. Дрига, Є. М. Севрук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2015. – № 11. – С. 182-185.
21. Дробишева О. О. Роль виробничих засобів у виробничому процесі підприємства / О.О. Дробишева, І.М. Похиль-ченко // Економічний вісник Запорізької державної інженерної ака-демії. – 2013. – № 6. – С. 136–142.
22. Економіка підприємства : навчальний посібник / за редакцією О. П. Крайник. – Львів : Національний університет «Львівська політехніка» «Інтелект-Захід», 2003. – 208 с.
23. Економічний аналіз : навч. посібник / [М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбатов та ін.]; за ред. М. Г. Чумаченка; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». – 3-тє вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2007. – 560 с.
24. Іванова М. І. Системний підхід до управління оборотними коштами / М. І. Іванова // Академ. огляд. – 2007. – № 1. – С.48–53.
25. Ізмайлова Н. В. Управління оборотними активами підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Н. В. Ізмайлова ; Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана. – К., 2009. – 20 с.
26. Кнейслер О. В. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник / О. В. Кнейслер. – Тернопіль : Економічна думка, 2008. – 240 с.
27. Ковальчук І. В. Реальна економіка: навчальний посібник з економіки підприємства / І. В. Ковальчук. – К. : ВІПОЛ, 2004. – 393 с.
28. Колумбет О. П. Визначення сутності оборотних активів: сучасні науково-методологічні підходи / О. П. Колумбет, Ю. В. Зозуля // Зб. наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Сер.: Економіка і управління. – 2013. – Вип. 25. – С. 231–236.
29. Колумбет О. П. Оборотні матеріальні активи як об'єкт наукового дослідження: бібліометричний аналіз / О. П. Колумбет // Формування ринкових відносин в Україні. – 2015. – № 6. – С. 32–39.

30. Кучменко В. О. Управління структурою оборотних активів на основі функціональної моделі оптимізації структури капіталу / В. О. Кучменко // Економічний вісник університету. – 2017. – Вип. 35(1). – С. 46–53.

31. Ламанов С. В. Система завдань управління оборотним капіталом підприємства / С. В. Ламанов // Управління розвитком. – 2012. – №1 (98). – С. 155–158.

32. Лебедько С. А. Оборотный капитал холдинга: принципы и эффективность управления / С. А. Лебедько // Финансовый директор. – 2010. – № 1. – С. 41.

33. Лиса О. В. Методичні питання нормування оборотного капіталу підприємства / О. В. Лиса // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: фінанси і кредит. – 2006. – № 1. – С. 73–76.

34. Лиса О. В. Особливості визначення потреби підприємства в оборотному капіталі / О. В. Лиса // Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць: Т. III. – Д. : ДНУ, 2006. – Вип. 217. – С. 598–603.

35. Лігоненко Л. О. Фінанси підприємства : конспект лекцій [Електронний ресурс] / Л. О. Лігоненко. – Режим доступу : <http://bib.convdocs.org/v19912/>.

36. Маргасова В. Системний підхід до управління оборотним капіталом на підприємствах харчової промисловості / В. Маргасова // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №7(37). – С. 53–59.

37. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1). Подання фінансової звітності. IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.201 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_013

38. Налукова Н. І. Управління нематеріальними активами суб'єктів підприємництва: дискусійні аспекти та проблеми ідентифікації [Електронний ресурс] / Н. І. Налукова. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/natural/Nvuu/Ekon/2013_40/statti/1_6.htm.

39. Національне положення [стандарт] бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 19. – С. 97.
40. Нашкерська Г. В. Фінансовий облік : навч. посібник / Г. В. Нашкерська. – К. : Кондор, 2005. – 503 с.
41. Носов П. Л. Сучасна класифікація оборотних активів / П. Л. Носов, Г. І. Купалова // Економіка і держава. – 2014. – № 7. – С. 43–46.
42. Обуховський С. Збалансована система показників в Україні: проблеми запровадження та шляхи вирішення / С. Обуховський // Економічний аналіз. – 2010. – № 6. – С. 470–472.
43. Олександренко І. В. Методичні підходи до діагностики оборотних активів підприємства / І. В. Олександренко // БізнесІнформ – 2014. – № 2. – С. 277–283.
44. Омелянович Л. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. О. Омелянович, О. В. Чайковська, Г. Є. Долматова та ін. // Донецький національний ун-т економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2008. – 281 с.
45. Організація і методика економічного аналізу : навч. посібник / Т. Д. Косова, П. М. Сухарев, Л. О. Ващенко та ін. – К.: ЦНЛ, 2012. – 528 с
46. Основи підприємницької діяльності : підручник / за ред. В. І. Моченого, А. Н. Устинка, В. В. Чоботаря. – К., 2001. – 170 с.
47. Пархоменко О. П. Оборотний капітал промислових підприємств в умовах глобальних викликів: формування та використання : монографія / О. П. Пархоменко. – Луганськ : Ноулідж, 2012. – 216 с.
48. Петруня Н. В. Класифікація активів підприємства з урахуванням міжнародних стандартів фінансової звітності / Н. В. Петруня // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2010. – № 1. – С. 235–242.

49. Поважний О. С. Особливості визначення сутності та складу по-няття «оборотні активи» / О. С. Поважний, Н. О. Крамзіна, Ю. В. Кваша // Економічний простір. – 2008. – № 12/2. – С. 41–52.
50. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : Наказ Міністерства України від 20.10.99 р. № 246 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 44. – С. 236.
51. Полторак А. С. Визначення сутності оборотних активів: сучасні науково-методологічні підходи [Елек-тронний ресурс] / А. С. Полторак // Електронна науково-фахова видання «Ефективна економіка». – 2013. – № 7. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=187=2171>
52. Потій В. З. Фінанси підприємств: тести, задачі, методичні рекомендації : навч. посіб. / В. З. Потій, Н. Д. Бабяк, Г. Ю. Жолнерчик. – К. : КНЕУ, 2005. – 244 с.
53. Пріб К. А. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. для дистанційного навчання / К. А. Пріб. – К. : Університет «Україна», 2007. – 321 с.
54. Римарчук А. М. Економічна сутність оборотних активів та їх класифікація / А. М. Римарчук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – № 7. – С. 64–70.
55. Руденко І. В. Аналіз раціональності формування матеріальних оборотних активів підприємства / І. В. Руденко, Т. В. Польова, К. О. Твердохліб // Бізнес Інформ. – 2015. – № 12. – С. 198–205.
56. Сагалакова Н. О. Система показників-індикаторів економічної діагностики діяльності торговельного підприємства / Н. О. Сагалакова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 2 (2). – С. 19–23.
57. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств : навч. посібник / Р. А. Слав'юк. – Луцьк : Вежа, 2001. – 460 с

58. Смутко А. Методичні основи розрахунку інтегрального показника ефективності функціонування хлібопекарського підприємства / А. Смутко // Економічний аналіз. – 2012. – №10 (4). – С. 366–369.
59. Соляник Л. Г. Оборотні засоби промислового підприємства: оптимізація управління: монографія / Л. Г. Соляник; за ред. О. С. Галушко. – Дніпропетровськ : Вид-во НГУ, 2009. – 239 с.
60. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : [навч. посіб.] / В. В. Сопко. – К. : КНЕУ, 2011. – 526 с.
61. Старостенко Г. Г. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. для дистанц. навч. / Г. Г. Старостенко. – К. : Університет «Україна», 2006. – 202 с.
62. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств : навч. підр. / О. С. Філімоненков. – К. : МАУП, 2004. – 2-ге вид., переробл. і допов. – 328 с.
63. Фінансипідприємств : навч. посіб. / за ред. О. Ю. Ніпіаліди, Н. І. Карпишина. – Тернопіль : Економічна думка, 2009. – 232 с.
64. Фінансовадіяльністьсуб'єктівгосподарювання: навч. посіб. / О. В. Кнейслер, І. С. Гуцал, О. Р. Квасовський, Н. Я. Спасів. – Тернопіль : Вектор, 2016. – 388 с.
65. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / за ред. Т. В. Момот. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 712 с.
66. Чобіток В. І. Управління оборотними активами підприємства: теоретичний аспект [Електронний ресурс] / В. І. Чобіток, К. С. Пятилокотова. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vetp/2013_41/13cvieic.pdf.
67. Чухно І. С. Визначення економічної сутності поняття «оборотні активи підприємства» / І. С. Чухно // Регіональна економіка. – 2014. – № 6. – С. 62–69.
68. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент : підручник / В. М. Шелудько. – К. : Знання, 2006. – 439 с.

69. Шеремет М. Майно підприємства: сутність, класифікація та принципи його формування / М. Шеремета // Економічний аналіз.-2008. – Вип.2 (18). – С. 295–298.

70. Школьник І. О. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник / І. О. Школьник, І. М. Боярко, Б. І. Сюркало. – Суми : Університетська книга, 2009. – 301 с.

71. Яковенко О. Теоретичні аспекти вдосконалення управління оборотними активами / О. Яковенко // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – 2017. – № 1-2. – С. 174-189.

72. Ярошевич Н. Б. Фінанси підприємств : навч. посібник / Н. Б. Ярошевич. – К. : Знання, 2012. – 341 с.

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємництва

		КОДИ		
		Дата (рік, місяць, число)		
		2018	04	31
Підприємство	ДОЧІРНЄ ПІДПРИЄМСТВО "ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ"	за ЄДРПОУ 32187977		
Територія	ЗАКАРПАТСЬКА	за КОАТУУ 2125386001		
Організаційно-правова форма господарювання	Дочірнє підприємство	за КОПФГ		
Вид економічної діяльності	Виробництво взуття	за КВЕД 15.20		
Середня кількість працівників, осіб	88			
Одиниця виміру:	тис. грн. з одним десятковим знаком			
Адреса, телефон	без вулиці, буд 22, с. НАНКОВО, ХУСТСЬКИЙ РАЙОН, ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛ., 90435	0314243561		

1. Баланс Форма № 1- м Код за ДКУД 1801006
на 31 грудня 2017 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби:	1010	1615,6	1791,6
первісна вартість	1011	3213,8	3632,0
знос	1012	(1598,2)	(1840,4)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	1615,6	1791,6
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	-	-
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи,	1125	638,9	902,1
Дебіторська заборгованість за розрахунками з	1135	35,6	30,8
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	0,2
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	338,5	322,2
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	37,1	5,2
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	0,7	0,2
Усього за розділом II	1195	1050,8	1260,5
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	2666,4	3052,1

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	692,9	692,9
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	554,3	511,4
Неоплачений капітал	1425	(5,6)	(5,6)
Усього за розділом I	1495	1241,6	1198,7
II. Довгострокові зобов'язання, цільове			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	728,1	853,0
розрахунками з бюджетом	1620	118,3	114,7
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	70,1	128,2
розрахунками з оплати праці	1630	273,1	484,2
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	235,2	273,3
Усього за розділом III	1695	1424,8	1853,4
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними			
Баланс	1900	2666,4	3052,1

**2. Звіт про фінансові результати
За 2017 р.**

Форма № 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт,	2000	12152,6	10181,7
Інші операційні доходи	2120	498,3	315,7
Інші доходи	2240	35,1	63,9
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	12686	10561,3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	10251	(8721)
Інші операційні витрати	2180	1502,3	(1405,8)
Інші витрати	2270	80,1	(78,8)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	11833,4	(10205,6)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	852,6	355,7
Податок на прибуток	2300	152	(64)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	700,6	291,7

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ суб'єкта малого підприємництва

		Дата (рік, місяць, число)		КОДИ		
		2017	01	01		
Підприємство	ДОЧІРНЄ ПІДПРИЄМСТВО "ЯС-ЕКСПОРТ-ХУСТ"	за ЄДРПОУ		32187977		
Територія	ЗАКАРПАТСЬКА	за КОАТУУ		2125386001		
Організаційно-правова форма господарювання	Дочірнє підприємство	за КОПФГ				
Вид економічної діяльності	Виробництво взуття	за КВЕД		15.20		
Середня кількість працівників, осіб	95					
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком						
Адреса, телефон	без вулиці, буд 22, с. НАНКОВО, ХУСТСЬКИЙ РАЙОН, ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛ., 90435				0314243561	

Форма № 1-

м

Код за ДКУД

1801006

1. Баланс на 31 грудня 2016 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби:	1010	1582,0	1615,6
первісна вартість	1011	2981,2	3213,8
знос	1012	(1399,2)	(1598,2)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	1582,0	1615,6
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	-	-
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи,	1125	223,3	638,9
Дебіторська заборгованість за розрахунками з	1135	63,6	35,6
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	356,5	338,5
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	192,1	37,1
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	16,3	0,7
Усього за розділом II	1195	851,8	1050,8
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	2433,8	2666,4

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	692,9	692,9
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	262,5	554,3
Неоплачений капітал	1425	(5,6)	(5,6)
Усього за розділом I	1495	949,8	1241,6
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	661,4	728,1
розрахунками з бюджетом	1620	117,1	118,3
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	148,7	70,1
розрахунками з оплати праці	1630	288,3	273,1
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	268,5	235,2
Усього за розділом III	1695	1484,0	1424,8
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
	1700	-	-
Баланс	1900	2433,8	2666,4

2. Звіт про фінансові результати за 2016 р.

Форма № 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	10181,7	8657
Інші операційні доходи	2120	315,7	661
Інші доходи	2240	63,9	63,9
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	10561,3	9382
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(8721)	(6354)
Інші операційні витрати	2180	(1405,8)	(1845)
Інші витрати	2270	(78,8)	(132)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(10205,6)	(8333)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	355,7	(1045)
Податок на прибуток	2300	(64)	(188)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	291,7	857